

Expect Amazing: Fotball-VM som verktøy i Qatars merkevare-strategi

Charlotte Lysa

MØNA4592 - Masteroppgave i Midtøsten- og Nord-Afrikastudier
30 studiepoeng

Vår 2015

Institutt for kulturstudier og orientalske språk
Universitetet i Oslo

© Charlotte Lysa 2015

Expect Amazing: Fotball-VM som verktøy i Qatars merkevare-strategi

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Grafiske Senter, Oslo

Sammendrag

Da Irak i 1990 invaderte Kuwait ble det for alvor klart for de små, rike sjeikdømmene ved Persiabukta omringet av stormakter som Saudi Arabia, Irak og Iran hvor utsatt de var. For Hamad bin Khalifa al-Thani i Qatar var det tydelig at noe måtte gjøres, og etter å ha tatt makten fra sin far i 1995, satt han i gang en rekke tiltak for å møte denne trusselen. Reformen i utenrikspolitikken var sentralt, men også opprettelsen av Al Jazeera, byggingen av en nasjonal identitet og store investeringer internasjonalt var blant den nye emirens tiltak. Anonymitet kan være fatalt for stater i den situasjonen som Qatar var, og samlet sett utgjør disse tiltakene en *merkevare*-strategi designet for å øke Qatars synlighet internasjonalt. Det mest virkningsfulle elementet i denne strategien, det som virkelig bidro til å sette Qatar på det globale kartet var tildelingen av fotball-VM 2022 i 2010.

Qatar fremstår på ingen måte som en fotballnasjon. Landet er på størrelse med et gjennomsnittlig norsk fylke, og med en befolkning på i overkant av 2 millioner, hvorav kun 20 prosent er statsborgere er det nærmest umulig å i det hele tatt bygge opp et fotballandslag av betydning. I tillegg er engasjementet rundt nasjonal fotball nærmest fraværende blant qatarere. Bak Qatars plutselige inntreden som fremtidig vert for fotball-VM ligger det derfor en enorm innsats fra myndighetenes side, blant annet gjennom forsøk på å bygge opp to nasjonale ligaer spekket med aldrende utenlandske fotballstjerner, et kostbart talentutviklingsakademi med grener i en rekke land og store investeringer i europeisk fotball, for å nevne noe. Videre produserte de en svært ambisiøs søknad om å få være vertsnasjon for arrangementet, og det er svært usikkert hvorvidt løftene om et fullstendig karbon-nøytralt arrangement og flytting av stadionene til fattige land er gjennomførbare. I tillegg har tildelingen allerede syv år før arrangementet vil finne sted bidratt til en rekke kontroverser. At målet om oppmerksomhet er nådd, er det imidlertid ingen tvil om.

Det er likevel ikke usannsynlig at Qatar, med sine enorme ressurser og lille krets av beslutningstakere, vil klare å gjennomføre et mesterskap som etterlater seg et inntrykk av et vellykket arrangement internasjonalt. Det som seiler opp som den største utfordringen Qatar vil møte de kommende årene er dermed økt splittelse blant innbyggerne, hvor qatarere uttrykker sterk misnøye mot den vestlige kulturelle innflytelsen. Samtidig som troen på demokrati svekkes i landet blir alkoholpolitikken innstrammet, reaksjoner fra de konservative samfunnslag øker, og kampanjer som ”*Reflect your respect*” dukker opp, hvilket tyder på at det er bevaringen av en konservativ kultur som i størst grad opptar qatarere.

Forord

Først av alt vil jeg rette en stor takk til min veileder Dag Tuastad, som fra første stund har vist interesse og et smittende engasjement. Hans gode innspill og tilbakemeldinger har vært uvurderlige i arbeidet med denne oppgaven.

Tusen takk til Berit Thorbjørnsrud for hyggelige og lærerike skriveseminarer, og gode innspill. Takk til mine medstudenter for konstruktive kommentarer, og for alltid å minne meg på når det er på tide med en pause.

Jeg vil også takke mine venner og bekjenskaper i Qatar for gode interessante diskusjoner og nye perspektiver, samt for all praktisk hjelp i forbindelse med feltarbeidet.

Til sist vil jeg takke mamma, Trine Lysa, som alltid tror på meg, og ikke minst min samboer Per Nord, den mest tålmodige mannen jeg kjenner, hvis støtte har vært avgjørende for at denne oppgaven har blitt til.

Takk.

Oslo, 28.05.2015

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	V
FORORD	VII
1. INNLEDNING	1
STATLIG MERKEVAREBYGGING.....	2
OPPGAVENS STRUKTUR OG OPPBYGGING.....	3
MERKNADER OM TRANSKRIPSJON, ORD OG BEGREPER	4
EKSISTERENDE LITTERATUR	5
METODISK TILNÆRMING	6
2. FRA STAMMEOMRÅDE TIL NASJONALSTAT (1715 – 1995)	9
EN STAT VOKSER FREM.....	9
ALLIANSER OG AVTALER OM EKSTERN BESKYTTELSE	10
PÅ EGNE BEN: DE EKSTERNE TRUSLENE VOKSER	11
SJEIK HAMAD KOMMER TIL MAKTEN.....	13
3. FRA LITE EMIRAT TIL GLOBAL AKTØR (1995 – 2015)	15
RISIKOSPREDNING	16
FORHOLDET TIL ISRAEL OG PALESTINA: SCHIZOFRENI ELLER PRAGMATISME?	17
DIPLOMATISKE KRUMSPRING	18
ARABISK VÅR: TRUSSEL ELLER MULIGHET?	21
TAMIM AL-THANI: NY KURS?	23
4. EN OMFATTENDE OG MÅLRETTET MERKEVARE-STRATEGI	25
AL JAZEERA.....	25
EDUCATION CITY	27
PÅ SHOPPING I EUROPA.....	28
IDENTITET- OG NASJONSBYGGING.....	29
SOFT POWER	31
5. QATAR 2022: ET ENORMT ARRANGEMENT I EN MINI-STAT	32
FOTBALL I QATAR.....	33
INTERNASJONALT ENGASJEMENT.....	38
ASPIRE ACADEMY OF SPORTS EXCELLENCE.....	39
VM-SØKNADEN	41
KONTROVERSENE	42
6. FOTBALL-VM – HJØRNESTEN I BRANDING-STRATEGIEN?	45
TILFELLET SØR-AFRIKA.....	45
FOTBALL-VM 2022 OG MERKEVAREN QATAR	46
HVA MULIGGJØR POLITIKKEN?	47
MOTIVER FOR MERKEVARE-STRATEGIEN.....	51
7. "EXPECT AMAZING": FUNDAMENTET SPREKKER?	53
'TRE-DAGERS'- REGELEN.....	53
KULTUR OG EKSTERN PÅVIRKNING.....	54
STRENG INFORMASJONSKONTROLL	55
TOMME BESLUTNINGER.....	56
VANN OVER HODET?	57
8. KONKLUSJON	60
LITTERATUR:	62

1. Innledning

Høsten 2009 rullet en helt spesiell reklamefilm for første gang over skjermene på tv-kanalen Al Jazeera. Strender, blått hav, lykkelige arabere og sprudlende barn fra hele verden på vei til en fotballstadion ved havet, etterfulgt av ordene ”*Expect Amazing*”. Og utrolig virket det: Qatar fremsto som et av de mest usannsynlige vertslandene for verdens nest største sportsarrangement, og søknaden om å få holde fotball-VM fremsto nærmest som et PR-stunt. Derfor var det et sjokkert publikum som et drøyt år senere bevitnet FIFAs president Sepp Blatter annonsere at Qatar var valgt som vertsland for VM i 2022.

Qatar var på dette tidspunktet ukjent for den jevne europeiske fotballsupporter. Det lille emiratet, på størrelse med et gjennomsnittlig norsk fylke har i overkant av 2 millioner innbyggere, hvorav kun 20 prosent er statsborgere. Qatar var i alle fall ikke kjent som noen fotballnasjon: Landet har aldri kvalifisert seg til VM, ligger tett opp mot en tresifret posisjon på FIFAs rangering, og den lokale ligaen er mer kjent for å betale europeiske spillere for å avslutte karrieren i landet enn for å utvikle lokale talenter. Derfor fremsto det nærmest som en gåte hvorfor Qatar tilsynelatende ut av det blå ønsket å ta på seg det enorme ansvaret med å være vertsland for et mega-arrangement som fotball-VM. Og ikke minst, om det i det hele tatt var gjennomførbart.

I denne oppgaven vil jeg argumentere for at Qatars engasjement i fotball-VM er en del av en større *merkevare*-strategi sentrert rundt landets utenrikspolitikk som springer ut fra et eksistensielt behov for å være synlig også utenfor regionen. Iraks invasjon av Kuwait i 1990 illustrerte hvor raskt de ressurssterke små statene ved Persiabuktas verste mareritt kunne bli til virkelighet. For Qatar innebar dette at behovet for å tenke nytt rundt sikkerhet ble tydelig, og en rekke reformer ble satt i gang. Tiltakene som tilsammen utgjør den nevnte merkevarestrategien kulminerte i utnevnelsen av Qatar som vert for verdensmesterskapet i fotball i 2022. Verket var kronet, men i årene etter har det dukket opp tegn på at ikke alt går etter planen. Derfor vil jeg også ta et steg videre, og diskutere hvilke utfordringer som Qatar står overfor i forbindelse med engasjementet rundt fotball-VM 2022.

Det er flere grunner til at nettopp fotball-VM er interessant å se på i denne sammenhengen. For det første gir slik alternativ inngang til politisk analyse et nytt perspektiv. For det andre er fotball nasjonalsporten i mange arabiske land, og vekker gjerne enormt engasjement, men den

samme interessen er pussig nok fraværende i Qatar. Dessuten er fotballens politiske makt i de autoritære regimene i Midtøsten understudert.¹ Sist, men ikke minst, så er fotball-VM et så enormt arrangement, og myndighetenes fotballengasjementet i Qatars tilfelle voldsomt omfattende. Dessuten skiller Qatar seg så til de grader ut fra alle andre vertsland gjennom historien at det i seg selv utgjør et meget interessant analyseobjekt.

Fokuset i denne oppgaven vil være på det politiske aspektet, ettersom jeg, som jeg vil utdype i kapittel 6, anser sikkerhetspolitikk som hovedmotivasjonen for fotball-VM. Det er begrenset hva som kan analyseres i en oppgave av dette omfanget. For eksempel vil temaer som arbeidsmigrantenes situasjon og korrupsjonsanklagene redegjøres for, men disse temaene er så store og komplekse at en inngående diskusjon rundt dette ikke vil finne sin plass i denne oppgaven. Det samme gjelder økonomiske motiver for engasjementet. Jeg vil likevel komme inn på temaet, og argumentere for at økonomisk vinning går hånd i hånd med de sikkerhetspolitiske motivene, og at de to ikke utelukker hverandre. Qatar har også de seneste årene sett mot øst, blant annet med investeringer i India og gassavtale med Japan. På grunn av det begrensede omfanget i denne oppgaven har jeg imidlertid valgt å fokusere på Qatars engasjement i Europa hvor landets investeringer i fotball og kultur har vært størst, samt i Midtøsten hvor det utenrikspolitiske engasjementet er mest synlig.

Statlig merkevarebygging

Innledningsvis er det nødvendig å redegjøre for hva som ligger i begrepet merkevarebygging i politisk sammenheng, som her brukt om Qatars merkevare-strategi. Slik merkevarebygging, kalt *state branding* eller *nation branding*, er relativt likt tradisjonell merkevarebygging som brukt av næringslivet, og som Ulrichsen påpeker, "(...)the fact that companies pay tens of millions for their brands to adorn bill-boards and sports teams suggests that branding does play a role of substance."² *State branding* er heller ikke noe nytt, eller noe som er unikt for Qatar. Et eksempel er hvordan Israel søker å presentere seg som 'det eneste demokratiet i Midtøsten'. Et annet, hjemlig eksempel på slik statlig merkevarebygging er hvordan Norge vil å fremstå som en fredsnasjon. I dagens informasjonssamfunn er det essensielt å ha en sterk merkevare for å ikke forsvinne i mengden, også for stater.³ Et sterkt *image* er av økende betydning for å tiltrekke seg oppmerksomhet fra alt fra turister, investorer og andre lands

¹ Alon Raab, "Soccer in the Middle East: An Introduction," i *Soccer & Society* vol. 13, no. 5–6 (2012): 620.

² Roberts, David B, "Understanding Qatar's Foreign Policy Objectives," i *Mediterranean Politics* vol. 17, no. 2 (2012): 236.

³ Brandon Knott, Alan Fyall, and Ian Jones, "The Nation-Branding Legacy of the 2010 FIFA World Cup for South Africa," i *Journal of Hospitality Marketing & Management* vol. 22, no. 6 (2012): 571.

myndigheter, og stater uten en solid merkevare strever med å tiltrekke seg ønsket politisk og økonomisk oppmerksomhet.⁴ En strategi for statlig merkevarebygging tillater stater å i større grad kontrollere hvilken oppfatning resten av verden har av landet. Dette vil igjen kunne hjelpe dem å tiltrekke seg ønsket type oppmerksomhet– samtidig som det styrker konkurranseevnen internasjonalt.⁵

Oppgavens struktur og oppbygging

Kapittel 2 er en kort historisk bakgrunn med hensikt å vise hvordan Qatar gjennom tidene har vært utsatt for eksterne trusler og vært tvunget til å søke eksterne allianser for beskyttelse – og videre hvordan behovet har blitt ytterligere kritisk etter landets uavhengighet fra Storbritannia i 1971.

Kapittel 3 omhandler den utenrikspolitiske utviklingen i tiden fra sjeik Hamad bin Khalifa al-Thani tok makten i 1995 og frem til i dag. Kapittelet inkluderer også en diskusjon om Qatars såkalte *risikospredning*, en stor del av landets utenrikspolitikk. Det er også viet mye plass til Qatars diplomatiske initiativer, da dette er blant de viktigste elementene i landets merkevarestrategi som er sentral i denne oppgaven. I kapittel 4 følger en diskusjon rundt andre sentrale tiltak i den samlede merkevare-strategien, som nyhetskanalen Al Jazeera, investeringer i utlandet, og konstruksjonen av en qatarsk identitet.

I kapittel 5 vil jeg redegjøre for det enorme engasjementet Qatar har viet fotballen, både nasjonalt og internasjonalt. Kapittelet beskriver hvordan en voldsom innsats har blitt satt inn i utvikling av fotball siden slutten av 90-tallet gjennom importering av spillere, investeringer i utlandet, talentutvikling gjennom *Aspire Academy*, med mer. En redegjørelse for Qatars ambisiøse søknad om å være vertsnasjon for fotball-VM 2022 finner også sin plass i dette kapittelet.

Kapittel 6, ser på tidligere erfaringer med sport som statlig merkevarebygging, og spesielt fotball-VM i Sør-Afrika i 2010. Videre følger en diskusjon rundt fotball-VMs plass i Qatars merkevare-strategi, samt om hva som gjør det omfattende engasjementet mulig. Kapittelet avsluttes med en oppsummerende diskusjon rundt Qatars motiver for en slik strategi, hvor jeg

⁴ Ibid.

⁵ Melissa Aronczyk, "Living the Brand': Nationality, Globality and the Identity Strategies of Nation Branding Consultants," i *International Journal of Communication* vol. 2 (2008): 42.

med de foregående kapitelene som bakteppe argumenterer for hvorfor et ønske om økt sikkerhet er sentralt i denne sammenhengen.

I kapittel 7 vil jeg diskutere hvilke konsekvenser den nevnte merkevare-strategien fører med seg for Qatar, med fokus på fotball-VM. Etter den dyptgående analysen av strategien, dens elementer og motiver, stiller jeg spørsmål ved om dette er problemfritt. Hvilke utfordringer som vil møte Qatar i tiden frem til fotball-VM er blant spørsmålene jeg her forsøker å svare på. Til slutt vil en kort oppsummering og konklusjon følge i kapittel 8.

Merknader om transkripsjon, ord og begreper

I denne oppgaven har jeg i all hovedsak valgt å benytte meg av skrivemåten for navn, ord og begreper som de står i sekundærlitteraturen eller media, blant annet arabiske navn. Det forekommer en viss variasjon i hvordan disse transkriberes, for eksempel i forhold til prefikset "al" i personnavn. Jeg har her valgt en variant vanlig i litteraturen, som også er den det norske språkrådet konsekvent benytter, *al-*, for eksempel *Tamim bin Hamad al-Thani*.⁶ For andre egennavn som *Al Jazeera* har jeg valgt å benytte skrivemåten kanalen selv benytter seg av på engelsk. Det samme gjelder for eksempel *Souq Waqif*, som er skrivemåten qatarske turistmyndigheter bruker og for fotballag har jeg fulgt det qatarske fotballforbundets skrivemåter. For qatarske institusjoner som *Education City* eller *the Supreme Committee for Legacy and Delivery*, benytter jeg de offisielle engelske navnene da engelsk er svært utbredt i Qatar.

Videre har jeg valgt å følge språkrådets anbefaling i språkstriden rundt Persiabukta, også kalt Den persiske golf, blant annet.⁷ Samme prinsipp gjelder Golfkrigen⁸, hvilket jeg også har tatt som utgangspunkt når jeg omtaler golfstatene – brukt om medlemmene i Golfrådet (GCC).

Det er også nødvendig med en avklaring rundt begreper som innbyggere. I likhet med i de andre golfstatene er det svært vanskelig å oppnå status som statsborger i Qatar, hvilket vil bli beskrevet nærmere i kapittel 5. Det opereres også med gradert statsborgerskap, hvilket brukes for å skille mellom de som har tilknytning til Qatar flere generasjoner tilbake, og de som har

⁶ Språkrådet, "Gaddafi til besvær," 29.03.2011, <http://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/Gaddafi-til-besvar-/>. Lest: 13.05.2015

⁷ Språkrådet, "Persiabukta," 01.04.2012, <http://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/Persiabukta/>. Lest: 13.05.2015

⁸ Språkrådet, "Historiske Navn: G-N," http://www.sprakradet.no/sprakhjelp/Skriverad/navn-pa-steder-og-personer/Historiske_navn/Historiske_navn_G_N/. Lest: 13.05.2015

fått tildelt statsborgerskap i nyere tid. Ordet ”qatarere” er brukt i denne oppgaven for å beskrive førstnevnte. Statsborgere utgjør ca. 20 prosent av det totale innbyggertallet, og resten består av det jeg har valgt å omtale som ”arbeidsmigranter”. Dette begrepet inkluderer arbeidere fra hele verden, og i både høytlønnede og lavtlønnede yrker. Begrepet ”innbyggere” dekker alle gruppene.

Eksisterende litteratur

Generelt er det skrevet lite om Qatar. Oppmerksomheten, også den akademiske, har imidlertid økt siden 2010, og tildelingen av fotball-VM. Mye av årsaken ligger i den såkalte arabiske våren, som startet med opprøret i Tunisia i 2010, bare uker etter at Qatar ble tildelt VM 2022. I forkant av opprøret hadde Qatar posisjonert seg som en relevant og nøytral aktør i regionen. Da opprørene brøt ut ble Qatar, som selv forble upåvirket av opprøret som spredte seg raskt i fra land til land i Midtøsten, snart en innflytelsesrik og viktig aktør. Litteraturen omhandler i all hovedsak Qatars utenrikspolitikk og den politiske utviklingen som landet har vært gjennom etter 1995. De delene som berører Qatars historie og utenrikspolitikk i denne oppgaven vil derfor basere seg på kildemateriale fra en gruppe anerkjente eksperter på Qatar og landene på den arabiske halvøy, som Kristian Coates Ulrichsen, forsker ved *the Baker Institute*, som har skrevet boken ”*Qatar and the Arab Spring*”, og Mehran Kamrava, professor og direktør for Georgetown Universitys avdeling i Qatar, og forfatter av boken ”*Qatar. Small State, Big Politics*.” Begge bøkene byr på gode gjengivelser og analyser av Qatars utenrikspolitiske utvikling, hvor Ulrichsen spesielt vektlegger Qatars holdninger til den arabiske våren. Ulrichsen holder seg imidlertid i stor grad til gjengivelse og analyse av dette temaet, mens Kamrava bruker Qatar som eksempel i en større diskusjon om forståelse av små staters muligheter for innflytelse. Han argumenterer for, som jeg beskriver i kapittel 4, at erfaringene fra Qatar tydeliggjør behovet for en diskurs rundt små stater og makt. I tillegg er boken ”*Tribal Modern. Branding New Nations in the Arab Gulf*” skrevet av Miriam Cooke, professor i Asia- og Midtøstenstudier ved Duke University, som har et mer nasjonalt perspektiv også interessant i denne sammenhengen. Hun beskriver hvordan golf-arabere identifiserer seg i krysningen mellom tradisjonelt og moderne, og at det blir meningsløst å snakke om de to som en dikotomi, da de snarere smelter sammen i golf-statene. Videre viser hun hvordan myndighetene dyrker denne identiteten gjennom det hun kaller ”*invented traditions*.” Selv om boken har blitt kritisert for å ha et for enkelt argument er den absolutt et interessant og nyttig bidrag.

Metodisk tilnærming

Etter et innledende besøk til Doha i november 2014 gjennomførte jeg et kort, men effektivt feltarbeid i februar – mars 2015. I Doha prioriterte jeg å komme i kontakt med mennesker som jobber med Qatars globale sportsengasjement, eller på andre måter sitter på interessant informasjon rundt dette, for å finne ut hvordan dette arbeidet foregår. Qatars beslutningstakere utgjør en svært lukket krets bestående av få personer og det er derfor nærmest umulig å komme i kontakt med noen som vil kunne si noe konkret om Qatars politiske strategier eller hvilke motivasjoner som ligger bak landets fotballengasjement.

I tillegg til intervjuene, som jeg vil beskrive nedenfor, ønsket jeg å tilegne meg informasjon gjennom andre kanaler. Jeg brukte derfor mye tid på de kulturelle institusjonene jeg i kapittel 4 argumenterer for at er sentrale i utviklingen av *merkevaren* Qatar, som Souq Waqif, en ny souk bygget for å forestille en gammel, og Museum of Islamic Arts. Jeg observerte hvem som brukte disse, og hvordan, samt snakket med lokale kjøpmenn og museumsverter, blant andre. Jeg besøkte i tillegg *Education City*, og fikk en grundig omvisning hos *Aspire Academy of Sports Excellence*. Gjennom hele prosessen fulgte jeg også ordskiftet rundt Qatar i konvensjonelle og sosiale medier, hovedsakelig engelskspråklige, men også arabiske.

Også på dette feltet viste det seg vanskelig å finne personer som var villige å snakke med meg. For det første er, som jeg vil belyse ytterligere i kapittel 7, informasjonskontrollen i Qatar svært streng. Særlig sensitivt er det å stille spørsmål rundt fotball-VM på grunn av kritikken Qatar har vært utsatt for i etterkant av tildelingen, hvilket ble tydelig da journalister ble arrestert ved to ulike anledninger i vår.⁹ Dette er med på å forklare hvorfor jeg opplevde at det i mange tilfeller uteble svar på gjentatte henvendelser om intervju, både gjennom offisielle og uoffisielle kanaler. Andre takket nei direkte, og blant dem som var villige til å snakke med meg var mange ikke villige til å la seg sitere, ei heller anonymt. Totalt gjennomførte jeg omtrent ti samtaler, hvorav tre var direkte intervjuer der kilden var villig til å la seg sitere, og er oppført i kildeoversikten bakerst i denne oppgaven. To av disse har jeg valgt å holde anonyme, hvilket jeg mener er etisk riktig grunnet det sensitive temaet. Den siste, Aisha Fonte ved Aspire Academy, snakket med meg i kraft av sin stilling og er derfor navngitt. Alle intervjuene foregikk på engelsk, men med innslag av arabiske uttrykk. I de tilfellene der jeg

⁹ The Telegraph, "BBC Journalist Arrested for Filming Qatar World Cup 2022," 18.05.2015, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/qatar/11612216/BBC-journalist-arrested-for-filming-Qatar-World-Cup-2022-workers.html>. Lest 18.05.2015

har brukt informasjon fra samtaler hvor personen ikke ville bli sitert i oppgaven er det kun hvor informasjonen har blitt gjentatt av flere kilder. Dette siteres som ”personlig kommunikasjon”.

Flere av de direkte uttalelsene jeg benytter meg av er derfor fra samme person. Denne personen jobber ikke lenger i Qatar, men var tidligere var tilknyttet *The Supreme Committee for Delivery and Legacy*, organisasjonen med ansvar for fotball-VM. Det er til en viss grad problematisk at jeg ikke har funnet noen som er villige til å bekrefte hennes påstander ”*on record*”. Jeg velger likevel å vektlegge uttalelsene. For det første forteller personen om streng informasjonskontroll, og at hun måtte skrive under på en taushetserklæring da hun sluttet som forbød henne å snakke om erfaringene sine. Ifølge henne selv var denne taushetserklæringen så streng at hun valgte å slette alle dokumenter fra tiden i stillingen i frykt for konsekvensene det kunne få dersom noe av informasjonen skulle havne i andre hender. Nå, flere måneder etter hun forlot jobben, velger hun likevel å snakke fordi hun mener det er viktig at informasjonen hun sitter på blir offentlig, og fordi hun likevel aldri vil reise tilbake til Qatar. For det andre er min erfaring at jeg, etter gjentatte forsøk mot forskjellige personer, ikke finner noen andre fra *The Supreme Committee for Delivery and Legacy*, nåværende eller tidligere ansatte, som er villige til å snakke med meg. Dette mener jeg det bidrar til å styrke troverdigheten rundt hennes fortelling. Jeg har behandlet informasjonen hun har kommet med kritisk, da hun som tidligere ansatt kan ha egne motiver for å snakke stygt om sin tidligere arbeidsgiver. Dessuten, som er tilfelle for alle empiriske eksempler som har fått plass i den endelige utgaven av denne teksten, er de samme tendensene tilstede i en rekke beretninger, både førstehånds og via andre, som jeg har fått høre under mitt feltarbeid. Imidlertid er andelen som er villig til å siteres konkrete anklager, anonymt eller ikke, som nevnt svært liten. ”*Uansett om du anonymiserer vil det bli stilt spørsmål*” sa en kilde til meg, ”*Og da skal det ikke mye til for at de finner ut hvem du har snakket med.*”¹⁰

Det at disse historiene fortelles er dessuten interessant i seg selv. Det har absolutt festet seg et inntrykk blant utenlandske arbeidstagere at de må være ekstremt forsiktige med hva de sier til hvem, at det er en voksende motsetning mellom vestlig kulturinnflytelse og en konservativ bevegelse bestående av qatarere, og at beslutninger blir fattet for raskt til å kunne bli

¹⁰ Personlig kommunikasjon, Doha, februar – mars 2015.

gjennomført. Som en venn sa til meg under en diskusjon om denne oppgaven: ”*You need to be careful how you put that, at least if you ever want your work to be published here.*”¹¹

Samlet bidrar denne empirien til å vise hvordan fotball-VM 2022 er helt sentralt i Qatars *merkevare*-strategi, en strategi utviklet for å møte utfordringene knyttet til golfstatenes beskjedne størrelse, store ressurser og glupske naboer, og videre hvilke utfordringer det bringer med seg.

¹¹ Personlig kommunikasjon, Doha, februar – mars 2015.

2. Fra stammeområde til nasjonalstat (1715 – 1995)

For å forstå den situasjonen som Qatar er i i dag er det nødvendig å ta for seg landets historie for å danne et fundament for videre analyse av landets politiske strategier. Videre er det nødvendig for å forstå hvorfor det har vært nødvendig for Qatar å ta flere grep. Den lille halvøya i Persiabukta, omringet av stormakter som Saudi Arabia, Iran og Irak, var lenge ubetydelig i global sammenheng, og dets begrensede ressurser vekket liten interesse hos verdensmaktene. Regionalt var derimot plasseringen ved bredden av Persiabukta viktig nok til at Qatar gjennom historien har vært truet av omkringliggende stater, og landet har ved en rekke anledninger sett seg nødt til å inngå allianser for å søke beskyttelse. I nyere tid har Qatars geopolitiske betydning økt voldsomt etter 1970-årenes oljeboom. I takt med regionens voksende antall konflikter har også landets beliggenhet økt i strategisk betydning.

En stat vokser frem

Frem til 1715 var området langs bredden av Persiabukta bebodd av forskjellige stammer, og året markerer starten på utviklingen av de små sjeikdommene slik vi kjenner dem i dag. Dette var året da den etter hvert så viktige Utub-stammen utvandret fra ørkenen sentralt på Den arabiske halvøya og slo seg ned i området som i dag utgjør Kuwait. Uro innad i stammen førte til en splittelse noen år senere, og førte til at al-Khalifa-familien etablerte seg på i Zubara på østkysten av dagens Qatar og al-Sabah-familien ble i Kuwait, hvor sistnevnte sitter med makten den dag i dag.

Dagens Qatar var bebodd av en rekke stammer, men al-Khalifa-familien vokste raskt frem som den ledende familien, og slo seg opp blant annet på perlehandel.¹² Al-Khalifas suksess ble imidlertid ikke tatt godt i mot i konkurrerende havnebyer, og årene 1760-1800 var preget av konflikt.

Etter at al-Khalifa-familien igangsatte en offensiv mot persiske styrker som dominerte i Bahrain endte de opp med å kontrollere den lille naboøya, og al-Khalifa-familien sitter med makten i Bahrain den dag i dag. De mistet imidlertid innflytelse over områdene i Qatar, som nå ble overtatt av stammer lojale til den herskende al-Saud-familien i dagens Saudi Arabia.¹³ I år 1800 ble Bahrain invadert av omanske styrker, og gjennom det neste tiåret var området preget av sammenstøt som følge av rivalisering mellom sultanen i Oman og al-Saud-familien

¹² Kristian Coates Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring* (London: C. Hurst & Co. Ltd., 2014), 14.

¹³ Cristopher Davidson, *Power and Politics in the Persian Gulf Monarchies* (New York: Columbia University Press, 2011), 114.

i dagens Saudi Arabia. Konflikten ender med at Oman i 1811 legger den etter hvert så suksessrike havnebyen Zubara i Qatar i grus.¹⁴

Allianser og avtaler om ekstern beskyttelse

Med havnebyen i øst ødelagt ble sentrum for kommersiell aktivitet i Qatar flyttet til vestkysten av halvøya. Al-Thani-familien hadde sammen med sin stamme, Tamim-stammen, utvandret fra samme område som den nevnte Utub-stammen og slått seg ned på vestkysten av Qatar på 1800-tallet.¹⁵ Sjeik Muhammed bin Thani etablerte seg i Doha i 1849, og i maktvakuemet som hadde oppstått etter rivaliseringen mellom al-Saud-familien og sultanen av Oman ble han straks den ledende skikkelsen på hele den qatarske halvøya.¹⁶ Det neste drøye århundret blir en rekke allianser og militære avtaler inngått; den første mellom sjeik Muhammed og den mektige al-Saud-familien, som ville sikre sin innflytelse i området etter år med tumulter. Avtalen var viktig fordi den sikret al-Thani ekstern anerkjennelse som makthaver for første gang.¹⁷ Allerede i 1868 blir denne anerkjennelsen for alvor bekreftet da datidens verdensmakt Storbritannia initierer en fredsavtale mellom al-Thani-familien og al-Khalifa-familien i Bahrain.¹⁸

Noen år senere¹⁹ signerte Qatar en ny avtale, denne gang med det Osmanske riket. Avtalen førte til en osmansk militær tilstedeværelse på halvøya, samt gjorde sjeik Muhammeds sønn, Jassim bin Muhammed al-Thani, til provinsguvernør. Sjeik Jassim hadde lenge hatt stor innflytelse over politiske anliggende i Qatar. I ettertid har han også fått status som grunnleggeren av det moderne Qatar ettersom han skal ha vært bestemt mot både osmanerne og britene, samt sørget for bred ekstern anerkjennelse av Qatar.²⁰

Alliansen med osmanerne varte til 1915, da disse trakk seg tilbake i forbindelse med første verdenskrig. Av frykt for invasjon fra den stadig sterkere Abdulaziz al-Saud i Saudi Arabia skrev sjeik Abdullah under på en avtale med britene allerede ett år senere. Qatar fikk nå status

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 15.

¹⁶ Davidson, *Power and Politics in the Persian Gulf Monarchies*, 115.

¹⁷ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 15.

¹⁸ Davidson, *Power and Politics in the Persian Gulf Monarchies*, 115.

¹⁹ På dette stadiet i historien råder det en viss usikkerhet rundt når hendelsene fant sted. Ulrichsen skriver for eksempel i sin bok at avtalen med det Osmanske riket som sikret Jassim bin Mohammed tittelen som guvernør ble signert i 1872, mens Qatar offisielt opererer med 1976 som året Jassim bin Mohammed ble utnevnt til provinsguvernør.

²⁰ State of Qatar: Ministry Of Foreign Affairs, "Historical Overview," <http://www.mofa.gov.qa/en/Qatar/Pages/HistoryOfQatar.aspx>. Lest: 19.05.2015

som britisk protektorat. Britene, på sin side, ønsket å sikre egen innflytelse langs kysten av den Arabiske halvøy i forbindelse med pågående militære operasjoner mot det Osmanske riket i Irak.²¹

Den nye avtalen innebar at Storbritannia kontrollerte Qatars utenrikspolitiske bånd, mens de selv styrte innenrikspolitiske forhold. Beskyttelsen fra stormakten gjorde at Qatar lenge kunne vokse og utvikle seg uforstyrret fra de kranglete naboene. Britene trakk seg ut i 1971, til daværende statsoverhode, sjeik Ahmed bin Ali al-Thani skuffelse. Etter et mislykket forsøk fra Storbritannia på å få Qatar og Bahrain i union med resten av sjeikdømmene de hadde hatt innflytelse over, i dag De forente arabiske emirater, erklærte Qatar seg uavhengig 3. September 1971.²²

På egne ben: de eksterne truslene vokser

Det første ministerrådet ble innsatt allerede i januar 1970. Syv av ti av de nye ministerne tilhørte al-Thani-familien, og Khalifa bin Hamad al-Thani, ble innsatt som statsminister av sin fetter, daværende emir Ahmed bin Ali al-Thani. Samme år ble det innført en såkalt ”grunnordning”²³ og fundamentet for en stat var lagt. Sjeik Ahmed sendte uavhengighetserklæringen fra en ferie i Sveits, og tok seg ikke bryet med å komme tilbake til Qatar for anledningen. Det ble dermed klart at et skifte av lederskap var på sitt plass for det nye landet, og sjeik Khalifa bin Hamad al-Thani tok makten fra sin fetter i 1972, bare noen måneder etter uavhengigheten.²⁴

Qatar ble samtidig medlem av FN og Den arabiske liga. Allikevel var både Qatar og de andre nyetablerte golfstatene svært utsatt for trusselen fra de større og veletablerte nabolandene som Saudi Arabia, Iran og Irak, hvilket ble tydelig allerede før uavhengigheten var et faktum. Iran hadde frem til saken ble løst ved en FN-resolusjon i 1970 hevdet territorielt eierskap til Bahrain. Mohammed Reza Pahlavi, sjahan av Iran, var ikke fornøyd, og beordret sine tropper til å ta kontroll over tre mindre øyer tilhørende Emiratene dagen før britiske troppers planlagte

²¹ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 16.

²² Davidson, *Power and Politics in the Persian Gulf Monarchies*, 116.

²³ ”Grunnordning”, engelsk ”Basic Law”, viser at det ikke dreier seg om en grunnlov, men det som best beskrives som et konstitusjonelt rammeverk. Knut Vikør, sitert i Trine Lystad Olsen ”Religionsfrihet i Saudi Arabia. Interreligiøs dialog og frykt for heterodoksi”. (Universitetet i Oslo, 2013)

²⁴ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 19.

tilbaketrekking.²⁵ Bahrain er fortsatt selvstendig, men de tre små øyene har Emiratene aldri lyktes med å få tilbake fra Iran.

Den islamske revolusjonen i Iran i 1979 tok ledere i verdens muslimske land på sengen. Selv om revolusjonen ikke utgjorde en direkte trussel for Qatar som for naboland med en større sjia-minoritet som Saudi Arabia og Bahrain, hadde den absolutt stor effekt på det politiske klimaet gjennom å utfordre legitimiteten til de sittende regjerende familiene.²⁶ I tillegg gjorde Saddam Husseins ønske om regionalt lederskap og Iraks invasjon av Iran i 1980 det enda tydeligere at det var høyst nødvendig å tenke nytt om sikkerhet i blant regionens ledere.²⁷

Mot dette bakteppet gikk Oman, Qatar, Saudi Arabia, Kuwait og De forente arabiske emirater sammen og dannet Golfrådet (GCC) i mai 1981. Målet var et styrket økonomisk og politisk mellomstatlig samarbeid.²⁸ Det tok de seks landene kun tre måneder å bli enige om rammene rundt unionen, hvilket illustrerer hastverket landene hadde med å få på plass et samarbeid. Dannelsen av Golfrådet var et direkte svar på de nylige hendelsene i regionen, og spesielt Kuwait var bekymret for sine truende naboer.²⁹

Kun ti år senere viste Kuwaits bekymringer seg å være begrunnede, da Iraks invasjon av det lille landet rystet igjen regionen. Selv om Kuwait raskt fikk bekreftet at de hadde sterke venner, gjorde invasjonen det tydelig hvor sårbare de små, unge statene var. I 1991 ble Kuwait frigjort av en internasjonal koalisjon bestående av 34 land, deriblant Qatar.³⁰ Golfkrigen skulle bli en svært sentral hendelse i utviklingen av Qatars moderne politikk. I tillegg til å utgjøre et eksempel på landets potensielle sårbarhet, brøt det i 1992 ut kamper mellom qatarske og saudiske styrker. Saudi Arabia mente at Qatar utnyttet Kuwait-krigen til å strekke Qatars grenser 14 km inn i Saudi Arabia. Det ble dermed åpenbart for Qatar at de måtte se seg om etter andre allierte i tillegg og samme år signerte Qatar en avtale om forsvarssamarbeid med USA.³¹

²⁵ Ibid., 21.

²⁶ Ibid., 22.

²⁷ Ibid.

²⁸ Davidson, Christopher M., *After the Sheikhs. The Coming Collapse of the Gulf Monarchies*. (London: C. Hurst & Co. Ltd., 2012), 179.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 27.

³¹ Ibid., 27–28.

Sjeik Hamad kommer til makten

Sjeik Hamad bin Khalifa al-Thani ble vise-emir allerede i 1977, og fikk gradvis mer makt utover 80-tallet. Fra 1992 var det Hamad som satt med den faktiske kontrollen i Qatar.³²

Hamad skilte seg fra den aldrende eliten i Qatar ved at han hadde utdanning fra Storbritannia og hadde en annen visjon enn sin far, daværende emir Khalifa bin Hamad al-Thani.³³ Hamad mente at Qatar behøvde å gå i retning av å bli et moderat og kunnskapsstyrt land med et internasjonalt fokus. Stemningen mellom far og sønn surnet etter at sistnevnte i 1992 gjorde en rekke omrokkeringer i regjeringen, hvor han blant annet utnevnte en av sine nærmeste støttespillere, Hamad bin Jassim al-Thani, til utenriksminister.³⁴

Den dårlige stemningen eskalerte i 1995 da Hamad gjennomførte et ikke-voldelig kupp mens hans far var på reise til Sveits. Kuppet førte naturlig nok til steile fronter innad i den regjerende al-Thani familien, og resulterte blant annet i et mislykket kontrakupp det påfølgende året. Den nye emiren måtte finne seg i at deler av hans egen familie støttet hans avsatte far. Faren hadde også støtte fra naboene i Saudi-Arabia og Abu Dhabi, og kontrakupp-forsøket i 1996 sies å ha fått støtte fra Saudi Arabia. Forholdet mellom far og sønn ble imidlertid bedre med årene, og i 2004 fikk Khalifa al-Thani returnere til Qatar, med tittelen ”emirfaren”, etter mange års eksil i Frankrike.³⁵

Den første tiden som emir opplevde Hamad et sterkt press fra omverdenen. Forholdet til de andre GCC-landene, blant dem flere som ikke støttet hans styre, var anstrengt blant annet på grunn av en pågående konflikt med Bahrain over havgrensa mellom de to landene.³⁶ Emiren var tvunget til å finne allierte utenfor nabolaget, og utvidet avtalen med USA. Irak-Iran-krigens slutt noen år tidligere gjorde gassfeltet Qatar deler med Iran ytterligere sårbart. Iraks tilbaketrekning gjorde det mulig for Iran å snu oppmerksomheten mot Qatar. Disse hendelsene, kombinert med at Kuwait-krigen fortsatt var friskt i minne, dannet grunnlaget for en drastisk endring av landets utenrikspolitikk.

Etter kuppet ble det satt i gang en rekke endringer, både innenfor Qatars innenriks- og utenrikspolitikk. I 1996 ble den arabisk-språklige TV-kanalen al-Jazeera etablert, som raskt

³² Ibid., 28.

³³ Ibid., 26.

³⁴ Ibid., 28.

³⁵ Ibid., 29.

³⁶ Ibid., 31.

skulle bli viktigste kilden til nyheter og debatt i den arabiske verden. Videre ble det tatt politiske grep. Et innslag av demokratisering kom i 1999, da valg til lokale forsamlinger ble innført, selv om forsamlingene i virkeligheten ikke har reell makt.³⁷ I 2003 ble en ny grunnlov innført, også denne vedtatt gjennom folkeavstemning. I tillegg ble den qatarske økonomien liberalisert, og det ble åpnet ytterligere opp for utenlandske investeringer.³⁸ Utenrikspolitikken var imidlertid feltet emir Hamad prioriterte høyest etter maktovertakelsen i 1995. Utviklingen på dette feltet vil derfor diskuteres videre i det neste kapittelet.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

3. Fra lite emirat til global aktør (1995 – 2015)

Sjeik Hamad bin Khalifa al-Thani overtok i 1995 et lite land som var relativt ukjent utenfor regionen. Landet var omgitt av til dels aggressive naboer med betydelig militær kapasitet. Invasjonen av Kuwait hadde for alvor tydeliggjort de små golfstatenes sårbarhet. I tillegg til de potensielle militære truslene mot Qatar, var landets økonomi totalt avhengig av de store reservene av ikke-fornybare energikilder. Oljeprisen var på dette tidspunktet fallende, og fortsatte å synke frem til 1998, hvilket aktualiserte behovet for differensiering av økonomien og å tiltrekke seg utenlandske investeringer. Den sikkerhetsmessige og økonomiske situasjonen som landet befant seg i krevde altså politisk nytenkning, men uten at endringene skulle gå på akkord med den politiske stabiliteten som trygget regimets posisjon ved makten.

Det ble satt i gang en rekke tiltak for å øke Qatars evne til å møte slike utfordringer, blant annet gjennom satsing på kultur, utdanning, investeringer i utlandet, samt store reformer på det utenrikspolitiske feltet. Disse satsningsområdene er alle elementer i en *merkevare*-strategi for å øke bevisstheten rundt Qatar. Kort sagt, å etablere *merkevaren* Qatar. Anonymiteten Qatar på denne tiden befant seg i kan være fatalt for en liten stat med store ressurser i et truende nabolag. De små sjeikdommene på den arabiske halvøy oppfattes som like, med store olje- og gassreserver, overlappende historie og lik kultur. I tillegg til å skape et navn for seg selv internasjonalt var det derfor også nødvendig for Qatar å skille seg ut for å gjøre seg attraktiv for potensielle investeringer.

Merkevare-strategien er i stor grad sentrert rundt landets utenrikspolitikk. Landet har de siste to tiårene bedrevet en svært offensiv og til tider tilsynelatende motstridende utenrikspolitikk, og pleiet bånd til både USA og Iran, Israel og Hamas, i tillegg til Taliban, for å nevne noen. Qatar har også vært en svært aktiv aktør innenfor konfliktmekling, spesielt i den arabiske verden, og har således vist et engasjement langt over hva som forventes av små stater.

To faktorer har vært helt avgjørende for Qatars utenrikspolitikk og rollen som mekler i konflikter. På tidlig 00-tallet innehadde Qatar det roterende lederskapet i de viktige regionale organisasjonene Organisasjonen for Islamsk Samarbeid (IOC) og Golfrådet (GCC). Vervene ga Qatar muligheten til å vise seg frem internasjonalt, og resulterte i to år i FNs sikkerhetsråd i 2006- 2007.³⁹ Setet i sikkerhetsrådet bidro ytterligere til oppmerksomhet mot Qatars tidvis

³⁹ Ibid., 69.

motstridende utenrikspolitikk, og resulterte i internasjonal oppmerksomhet, både positiv og negativ.⁴⁰

Et interessant poeng er at noen av disse tilsynelatende paradoksale holdningene får en ny betydning ved nærmere ettersyn. For eksempel, i forbindelse med Qatars rolle som mekler i Syria ble Doha i oktober 2012 besøkt av daværende etterretningssjef i Saudi Arabia, Bandar bin Sultan al-Saud og Irans utenriksminister Ali Akbar Salehi samme uke. Rykter om at dette var for at den saudiske og den iranske delegasjonen kunne møte hverandre styrket troen på Qatar som brobygger. På samme måte skal Taliban-kontoret i Doha ha vært en unnskyldning for å bringe afghanere og amerikanere nærmere sammen.⁴¹

Risikospredning

Mehran Kamrava beskriver det han omtaler som *hedging*, eller risikospredning, i Qatars utenrikspolitikk. Qatar er et land som ikke har noen relevant militær makt selv, og er derfor avhengige av eksterne allianser for å sikre sine grenser. I stedet for å legge all skyts inn i en allianse med én side, har Qatar valgt å holde døren åpne også for andre aktører. Som det foregående kapittelet har vist er det flere grunner til at Qatar har kommet til denne konklusjonen. Sentralt er erfaringer fra Golfkrigen: Saudi Arabia, som inntil da alene hadde vært beskytter for blant andre Qatar og Kuwait, viste seg inkapable til alene å møte den trusselen som Irak utgjorde.⁴²

En annen viktig årsak er at Iran gjort det klart at de vil straffe USAs allierte i regionen, og mer spesifikt Qatar, om det kommer til en konfrontasjon mellom USA og Iran, eller Israel og Iran.⁴³ Qatars naturgassreserves kommer fra verdens største gassfelt, *North Field*, som ligger i Persiabukta og er delt mellom Qatar og Iran. For å sikre stabiliteten i feltet, hvis gass utgjør en betydelig andel av Qatars inntekter, er landet avhengig av et konstruktivt forhold til Iran. Selv om grensene i feltet ble avklart i en avtale allerede i 1969, dekkes ikke fordelingen av inntektene fra feltet i avtalen. Dette har videre ført til friksjoner mellom de to landene, da Iran ikke har vært i stand til å utvinne sin andel like effektivt som Qatar som følge av internasjonale sanksjoner. At Qatar huser en stor amerikansk militærbase har bidratt til å forsure forholdet ytterligere. Likevel var Qatar blant de første til å gratulere Mahmoud

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid., 75.

⁴² Mehran Kamrava, *Qatar. Small State, Big Politics* (New York: Cornell University Press, 2013).

⁴³ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 72.

Ahmadinejad, samme mann som tre år tidligere hadde fremsatt direkte trusler mot Qatar⁴⁴, da han ble gjenvalgt som president i det svært kontroversielle valget i Iran i 2009. Som svar på kritikk av anerkjennelsen uttalte emiren at *"Iran has had four presidents since its revolution, while some Arab countries have not changed their leaders at all"*.⁴⁵ Qatars balansering mellom sin nærmeste allierte, USA, og sin nære nabo Iran er et eksempel på risikospredning fra Qatars side, selv om politikken også er drevet av praktiske forhold all den tid Qatar faktisk er direkte avhengig av å opprettholde et godt forhold til Iran. Den tilsynelatende motstridende oppførselen som utgjør slik risikospredning blir enda tydeligere om vi ser på Qatars forhold til en annen regional verkebyll; Israel og Palestina.

Forholdet til Israel og Palestina: Schizofreni eller pragmatisme?

Qatar ble på midten av 90-tallet det første av GCC-landene som formelt anerkjente Israel og i 1995 signerte de to landene en intensjonsavtale om en fremtidig, langvarig gassavtale. Båndet ble ytterligere styrket da Israel i 1996 åpnet et handelskontor i Doha, en måned etter et besøk fra daværende statsminister i Israel, Shimon Peres.⁴⁶ Sjeik Hamad var svært støttende til fredsprosessen, og var blant annet tilstede under signeringen av "Oslo 2"-avtalen. Forholdet ble imidlertid dårligere etter valget av Benjamin Netanyahu som statsminister, og at fredsprosessen mellom Israel og Palestina stagnerte.⁴⁷ Qatars bånd til Israel ble ytterligere svekket på 2000-tallet, etter kraftig press fra OIC, i forbindelse med den andre intifadaen i 2000.⁴⁸ 9. november annonserte Qatar at Israels handelskontor skulle stenges, selv om partene opprettholdt kontakten i hemmelighet.⁴⁹

I 2005 støttet Israel Qatars sete i sikkerhetsrådet, en stilling Qatar i 2006 brukte til å trekke oppmerksomhet mot uforholdsmessig maktbruk fra Israel i Libanon.⁵⁰ Selv om Qatar var en tilhenger av forhandlinger mellom Libanon og Israel opprettholdte de parallelt en dialog med Hamas og Hizbollah.⁵¹ Samme år var Qatar også involvert i mekling mellom Fatah og Hamas.⁵²

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid., 73.

⁴⁶ Ibid., 74.

⁴⁷ Matthew Machowski, "Qatar-Israel Relations: A Historical Overview," i *Mid East Journal*, 19.05.2011, <http://www.matthewmachowski.com/2011/05/qatar-israel-relations.html>. Lest: 07.04.2015

⁴⁸ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 74.

⁴⁹ Matthew Machowski, "Qatar-Israel Relations: A Historical Overview."

⁵⁰ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 73.

⁵¹ Matthew Machowski, "Qatar-Israel Relations: A Historical Overview."

⁵² The New York Times, "Qatar Emerges as a Mediator Between Fatah and Hamas," 10.10.2006, http://www.nytimes.com/2006/10/10/world/middleeast/10mideast.html?_r=0. Lest: 20.04.2015

Som en konsekvens av Israels angrep på Gaza i 2008, så imidlertid Qatar seg nødt til å kutte alle bånd med Israel. Handelskontoret ble stengt i 2009, hvilket ble annonsert samme år på et arabisk toppmøte som Egypt og Saudi Arabia sammen med seks andre arabiske land boikottet. Boikotten ble denne gang begrunnet med Qatars nære bånd til Hamas, og ikke til Israel, som flere ganger tidligere. Samtidig forsøkte Qatar raskt å gjenopprette båndene til Israel – et forsøk som ble kontant avvist av Netanyahu og hans regjering.⁵³

Qatar fortsatte samtidig å pleie bånd til Hamas, og i 2012 var sjeik Hamad det første statsoverhodet som besøkte Gaza etter at Hamas tok over i 2007. Under besøket ble det besluttet å øke Qatars investeringer i Gaza fra 250 til 400 millioner dollar.⁵⁴ Forholdet til Hamas ble sterkt kritisert av den israelske regjeringen, som mente Qatar med dette ikke bare tok side i konflikten mellom Israel og palestinerne, men valgte å støtte Hamas på bekostning av det palestinske folk.⁵⁵

I 2013 ankommer en handelsdelegasjon fra Israel Doha, hvilket markerer at de to landene igjen er på god fot. Blant annet diskuteres muligheten for store investeringer i teknologisektoren i Israel. Omtrent samtidig setter sjeik Hamad opp et fond på 1 milliard dollar, som har til hensikt å ”bevare Jerusalem som palestinsk hovedstad”.⁵⁶

Qatar fremstår utvilsomt med janusansikt i den overstående gjengivelsen av forholdet til Israel og Palestina. Det som ved første øyekast fremstår som en rekke motstridende handlinger er imidlertid i stedet et utmerket eksempel på den type risikospredning som kjennetegner Qatars utenrikspolitikk. Qatar sørger for å holde en relativt god tone med Israel, samtidig som de også opptrer på palestinerne side. Båndet til Israel blir i tillegg godt tatt i mot hos Qatars amerikanske allierte, på samme måte som støtte til palestinerne er velansett hos andre arabiske stater.

Diplomatiske krumspring

Qatar har opparbeidet seg et rykte som en nøytral aktør i internasjonal sammenheng, etter flere år som svært aktiv megler i konflikter flere steder i den muslimske verden.⁵⁷

⁵³ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*.

⁵⁴ Ibid., 75.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid., 68.

Megleraktiviteten ble innledet relativt samtidig med resten av emir Hamads reformer, og ble for alvor synlig tidlig på 2000-tallet.⁵⁸ Denne formen for aktiv deltakelse i mekling i regionale konflikter var ett av grepene, sammen med blant annet etableringen av nyhetskanalen Al-Jazeera, som bidro til å skille Qatars nye lederskap fra de andre små sjeikdommene i golfen. Den av nabostatene som har ført en nærmest like aktiv og nøytral politikk på området er Oman, men til forskjell fra Qatar har Oman forsøkt å holde en lav profil. Særlig unikt er det⁵⁹ at det i Qatars grunnlov fra 2003 er spesifisert som mål å oppfordre til fredelige løsninger på internasjonale konflikter, hvilket setter konfliktmekling i kjernen av qatarsk utenrikspolitikk:

“The foreign policy of the State is based on the principles of strengthening international peace and security by means of encouraging peaceful resolution of international disputes, supporting the right of peoples to self-determination, not interfering in the domestic affairs of other states, and cooperating with all peace-loving nations.”⁶⁰

Qatar har mellom 2007 og 2011 vært involvert som mekler blant annet i Jemen, Sudan, Libanon og i striden mellom Eritrea og Djibouti. Etter 2011 har Qatar hatt en enda mer aktiv rolle, men da med en mer intervensjonistisk tilnærming⁶¹, og disse initiativene vil derfor bli beskrevet nærmere i en egen del. De følgende eksemplene fra Libanon og Sudan illustrerer hvordan Qatars rolle som mekler og tilrettelegger har vært svært sentral.

Libanon var på randen av ny borgerkrig da Qatar tilbød seg å megle mellom partene i 2008. 14 forhandlere fra forskjellige politiske fraksjoner, hovedsakelig fra Hizbollah og myndighetene ved 14. mars-bevegelsen, møttes i Doha.⁶² Daværende stats- og utenriksminister sjeik Hamad bin Jassim al-Thani spilte etter sigende en nøkkelrolle i forhandlingene. Emiren var også selv på banen: etter at pro-syriske Hizbollah nektet å inngå kompromiss og forhandlingene var i ferd med å kollapse tok han en telefon til president Bashar al-Assad i Syria og sørget for å få fart på sakene.⁶³ I motsetning til andre mulige meglere som Iran og Syria, som hadde nære bånd til Hizbollah, eller Saudi Arabia og Egypt, med sine nære bånd til 14. mars-bevegelsen, ble Qatar ansett som en nøytral part. I tillegg

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid., 70.

⁶⁰ Al Meezan - Qatary Legal Portal, “The Permanent Constitution of the State of Qatar,” 09.06.2005, <http://www.almeezan.qa/LawArticles.aspx?LawArticleID=25760&LawId=2284&language=en>. Lest: 15.04.2015

⁶¹ Kristian Coates Ulrichsen, “Policy Brief: Qatar’s Mediation Initiatives” (Norwegian Peacebuilding Resource Centre (NOREF), Februar 2013).

⁶² Mehran Kamrava, “Mediation and Qatari Foreign Policy,” *The Middle East Journal* 65, no. 4 (2011): 547.

⁶³ Ibid., 548.

hadde Qatar mye velvilje i Libanon etter å ha kritisert Israels angrep på landet i 2006, samt bistått med store midler til gjenoppbygging etter ødeleggelsene angrepet medførte.⁶⁴ Det qatariske bidraget ble hyllet i qatarsk og libanesisk presse etter meklingen. Selv om forhandlingene fant sted i regi av Den arabiske liga ble Qatar ansett å være hovedkraften som gjorde forhandlingene mulige.⁶⁵

Meklingsinitiativet i Sudan begynte for alvor i 2008. Daværende statsråd ved Utenriksdepartementet, nåværende visestatsminister, Ahmad bin Abdullah al-Mahmoud reiste rundt og etablerte kontakt med alle som enten hadde vært involvert i megling tidligere eller som på annen måte var involvert i konflikten, både i Sudan, i nabolandene og i resten av verden. Det ble lagt svært godt merke til hvor grundig al-Mahmoud var i sine forberedelser, blant annet gjennom at han valgte å bo og spise i flyktingleirene han besøkte. Innsatsen hans økte Qatars troverdighet som nøytral aktør. Mange, spesielt i Darfur, hadde nemlig vært skeptiske til en ny arabisk megler. Egypt og Den arabiske ligas tidligere involveringer i konflikten hadde blitt opplevet som partisk. I følge involverte hadde Qatar en helt annen tilnærming enn tidligere meklere som hadde vært involvert i feilslåtte forsøk.⁶⁶ Først etter å samlet svært mye informasjon og etablert seg et solid rykte som en kunnskapsrik og nøytral aktør inviterte Qatar partene til forhandlingsbordet i Doha. De første forhandlingene førte til en intensjonsavtale hvor det blant annet ble spesifisert at Doha skulle være stedet hvor alle fremtidige samtaler skulle foregå. Med meklingsinitiativet kom også store qatarske investeringer i Sudan, blant annet i jordbruk da Sudan står for en stor del av matforsyningene til Qatar. Samtalene var svært vanskelige og på randen av kollaps flere ganger, men likevel skal partene ha sittet igjen med et godt inntrykk, i følge Mehran Kamrava:

*”Throughout, the Qatari mediators have impressed the disputants with their patience and their determination to see the negotiations through remaining gracious and generous hosts housing representatives from both sides in luxury hotels in Doha”*⁶⁷

Selv om Qatar påstår at de driver kun med mekling gjennom invitasjon fra partene er det mye som tyder på at de proaktivt oppsøker utvalgte konflikter å megle i, hvilket innsatsen i Sudan er et godt eksempel på; før de faktisk samlet partene i Doha gjorde de seg flid med å samle så

⁶⁴ Ibid., 549.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid., 546.

⁶⁷ Ibid.

mye informasjon som mulig, og forsikret seg om støtte fra samtlige aktører.⁶⁸ Enda en langvarig fredsavtale har vist seg vanskelig, som i Libanon og Sudan, må meglingen kunne sies å være vellykkede på flere punkt. Qatar lykkes faktisk i å få partene i seriøse forhandlinger i en grad tidligere forsøk ikke hadde oppnådd. Dessuten klarte de, ikke minst, å komme ut av det med en styrket posisjon og rykte som en fredsnasjon, helt i tråd med sin merkevare-strategi.

Arabisk vår: trussel eller mulighet?

Da den såkalte arabiske våren skylte inn over Midtøsten i 2011 hadde Qatar allerede etablert seg som en velansett og nøytral aktør internasjonalt. De mange meklingsinitiativene hadde imponert, i tillegg til at Qatar hadde fanget en hel verdens oppmerksomhet i forbindelse med tildelingen av VM som fant sted kun ett par uker før demonstrasjonene startet i Tunisia. Qatar så derfor hendelsene som en mulighet som måtte gripes, ikke en utfordring som måtte takles, i motsetning til mange av sine naboer. Qatars rykte som nøytral aktør skulle snart endre seg da Qatar aktivt valgte side i de fleste, om ikke alle, opprørene som etter verdt spredde seg i regionen. Spesielt ble regimet i Qatar etter hvert anklaget for å spille på islamistenes lag, med støtte til brorskaps-relaterte grupperinger.⁶⁹ Kristian Coates Ulrichsen peker på et interessant poeng i denne sammenhengen: Qatar hadde enorm selvtillit etter 2010, blant annet på grunn av tildelingen av fotball-VM, hvilket kan være en del av forklaringen på hvorfor taktikken endres så brått, og Qatar våger seg på dristige grep den kommende tiden.⁷⁰ Som dette delkapittelet vil vise er heller ikke denne epoken av Qatars utenrikspolitikk ukomplisert, men mye tyder på at Qatar først og fremst ville spille på lag med vinnerne og forsterke sitt eget image.

Mars 2011, og starten på opprøret mot Muammar al-Gaddafi i Libya, markerer dette skiftet i Qatars utenrikspolitikk.⁷¹ Qatar var det første arabiske landet som offisielt anerkjente det nasjonale overgangsrådet i Libya. De var også svært sentrale i arbeidet med FNs resolusjon 1973 som blant annet innebar etableringen av en flyforbudssone over Libya.⁷² Qatar støttet opprørene i Libya på en rekke måter, blant annet med våpen, utstyr og med å opprettholde

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Roberts, David B, "Understanding Qatar's Foreign Policy Objectives," 237.

⁷⁰ Kristian Coates Ulrichsen, "The Gulf States and the Struggle for the 'Post Arab Spring,'" Universitetet i Oslo, 23.01.2015

⁷¹ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 111.

⁷² Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*.

oljeeksporten i områder de kontrollerte.⁷³ Det mest kontroversielle grepet var imidlertid utplasseringer av qatarske spesialstyrker på opprørernes side i Libya i de avgjørende siste ukene før Gaddafis fall.⁷⁴ Qatar var ledende blant de arabiske landene i den internasjonale operasjonen,⁷⁵ og gjorde det klart at det var, etter deres syn, avgjørende at arabiske land deltok.⁷⁶ Sammen med stats- og utenriksminister Hamad bin Jassim Al-Thani til stadighet gjentok at det var på tide med ”*Arab solutions to Arab problems*”⁷⁷ gjorde dette at Qatar spilte en viktig rolle i å dempe inntrykket av nok en vestlig inngripen i et muslimsk land. Kristian Coates Ulrichsen går så langt som å hevde at Qatars militære og finansielle støtte til opprørerne i Libya var avgjørende for deres suksess i å felle regimet.⁷⁸

Mot dette bakteppet kan det være fristende å si at Qatar, som forsøkte å posisjonere seg som en talsmann for demokrati og ytringsfrihet, blant annet gjennom Al Jazeera, gjorde ord til handling gjennom å støtte opprørerne. Det vil i midlertid innebære et svært snevert, kanskje selektivt syn på hvordan Qatar forholdt seg til utviklingen rundt om i den arabiske verden i 2011. Bare fem dager før resolusjon 1973 ble vedtatt hadde nemlig Golfrådet (GCC) sendt styrker til Bahrain, for å hjelpe myndighetene å slå ned på opprøret. Også i denne operasjonen deltok Qatar, med argumenter om å opprettholde orden og sikkerhet.⁷⁹ Holdningene Qatar viste til de to opprørerne, hvor de i det ene bidro med å styrke opprørerne og felle regimet, og i det andre bidro militært til å knuse et fredelig opprør, viser Qatars pragmatiske tilnærming til den arabiske våren. Støtten til opprørerne forsvant når uroet nærmet seg deres egen bakgård, og rammet deres nære allierte.

Blant annet i Libya, Tunisia og Syria støttet Qatar krefter knyttet til de lokale grenene av Det muslimske brorskap. Tydeligst står forholdet til Det muslimske brorskap i Egypt, som satt med makten i et drøyt år, før de ble avsatt av militæret med nåværende president Abdel Fattah al-Sisi i spissen. Konspiratoriske teorier om et ideologisk ønske om å styrke islamistene florerte raskt. Så enkelt er det imidlertid ikke. For det første følger Qatar, i likhet med Saudi Arabia (om enn ikke like rigid tolkning av) wahhabismen, en svært konservativ gren av

⁷³ Lina Khatib, “Qatar’s Foreign Policy: The Limits of Pragmatism,” i *International Affairs* vol. 89, no. 2 (2013): 420.

⁷⁴ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 126.

⁷⁵ Khatib, “Qatar’s Foreign Policy: The Limits of Pragmatism,” 420.

⁷⁶ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 124.

⁷⁷ *Ibid.*, 111.

⁷⁸ *Ibid.*, 125.

⁷⁹ *Ibid.*

islam.⁸⁰ Wahhabismen bryter med den mer moderate brorskaps-retningen blant annet i forholdet til statsoverhodet, da lojalitet til statsoverhodet er sentralt i wahhabismen. Det er med andre ord lite sannsynlig at Qatar vil ønske å styrke brorskaps-ideologier på bekostning av wahhabismen. At Det muslimske brorskap utfordrer regimets legitimitet er også årsaken til at Saudi Arabia og Emiratene har et så anstrengt forhold til bevegelsen. Dette er en viktig observasjon: Qatar vurderer fordelene med å alliere seg med Det muslimske brorskapet større og viktigere enn den demokratiske trusselen som følger med. Qatar har også en lang historie med å huse eksilboere, og da særlig islamister med tilknytning til Det muslimske brorskap.⁸¹ Dette har resultert i at Qatar har et svært nært forhold til Brorskapsbevegelsen i mange land, og de var derfor en naturlig alliert. Sist, men ikke minst, var det ikke vanskelig å forutse at islamistene, som den største og best organiserte opposisjonen, kom til å ha innflytelse i det nye politiske landskapet i regionen etter 2011. Å alliere seg med islamistene er derfor også å være på godfot med det antatte vinnerlaget.

Tamim al-Thani: Ny kurs?

Da Emir Hamad bin Khalifa al-Thani abdiserte og overlot makten til sin sønn Tamim bin Hamad al-Thani 25. juni 2013 førte det med seg forventinger om et skifte i Qatars utenrikspolitikk. Selv om denne type maktoverføring er svært uvanlig blant statene på Den arabiske halvøy, og Tamim med sine 33 år skilte seg ut som den eneste under seksti blant lederne i de omliggende monarkiene, hadde overgangen ligget i kortene en god stund. Mye av arbeidet var allerede overlatt til Tamim, og han hadde blant annet ansvar for langsiktige politiske initiativer som *Qatar National Vision 2030* og fotball-VM i 2022. I tiden før hadde det blitt tydelig at Qatar sto på tynn is etter engasjementet i den arabiske våren, og kritikken mot islamistiske krefter økte. I tillegg kom skiftet kun måneder etter at Qatar trakk seg tilbake som sentral i organiseringen i den syriske opposisjonen, og kun én uke for president Mohammed Morsi, Qatars allierte i Egypt, ble styrtet av militæret.⁸²

De store endringene uteble imidlertid, og Tamims styre av landet ser ut til å følge den samme linjen som hans far etablerte i 1995.⁸³ Qatar opprettholdt for eksempel et godt forhold til Det muslimske brorskap i Egypt etter at militæret tok makten. Dette førte til et dårlig forhold de to landene i mellom, og Egypt betalte tilbake et lån på 2 milliarder dollar som Qatar hadde lånt

⁸⁰ Khatib, "Qatar's Foreign Policy: The Limits of Pragmatism," 422.

⁸¹ Roberts, David B, "Understanding Qatar's Foreign Policy Objectives," 238.

⁸² Andrew Hammond, "Policy Brief: Qatar's Leadership Transition: Like Father, Like Son" (European Council on Foreign Relations, February 2014), 5.

⁸³ Ibid., 11.

Egypt under Mohammed Morsi.⁸⁴ Videre forsurnet det forholdet til de andre GCC-landene da Qatar nektet å terrorliste Det muslimske brorskap, hvilket var delvis årsak til at Saudi Arabia, Bahrain og Emiratene i tur og orden kalte hjem sine ambassadører fra Doha i mars 2014. Etter åtte måneder vendte ambassadørene tilbake⁸⁵, blant annet etter at Qatar tilsynelatende hadde gitt etter for presset og forvist en rekke islamister med eksil i landet.⁸⁶

Eksemplene fra Qatars offensive utenrikspolitikk kunne vært mange flere. De som er beskrevet over danner likevel et bilde av utviklingen Qatar har gjennomgått fra relativ anonymitet til å bli en aktiv og internasjonalt anerkjent aktør. At oppfattelsen av Qatar hos mange er endret siden 2010 er sikkert. Det blir også tydelig at Qatar i 2011 gjorde et brått strategisk skifte, og tok et skritt videre. For første gang oppførte de seg som en aktør som søkte innflytelse for å påvirke situasjonen i en bestemt retning. Om de tok en kalkulert risiko eller var blendet av blitzregnet som fulgte tildelingen av VM 2022 er imidlertid vanskelig å slå fast. Uansett er det viktig å understreke at utenrikspolitikken alene er ikke det eneste initiativet som er designet for å forme hvordan omverdenen ser Qatar. I det følgende kapitlet vil det derfor vies plass til en rekke elementer som sammen utgjør de sidene av Qatars merkevare-strategi som ikke har en like åpenlyst politisk funksjon.

⁸⁴ Ibid., 6.

⁸⁵ Al Jazeera, "Gulf States Reinstate Ambassadors to Qatar," 17.11.2014, <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/11/gulf-leaders-reinstate-ambassadors-qatar-20141116202842331341.html>. *Lest:* 14.02.2015

⁸⁶ The Guardian, "Qatar-Gulf Deal Forces Expulsion of Muslim Brotherhood Leaders," 16.09.2014, <http://www.theguardian.com/world/2014/sep/16/qatar-orders-expulsion-exiled-egyptian-muslim-brotherhood-leaders>. *Lest:* 14.02.2015

4. En omfattende og målrettet merkevare-strategi

I sin tale da han inntrådte som emir i juni 2013 uttalte Tamim bin Hamad al-Thani at Qatar satt fast i fortiden, og kjempet for sin overlevelse da hans far tok over makten, og at Qatar måtte fortsette å skille seg ut for å sikre sin overlevelse. Videre applauderte han farens innsats i å transformere Qatar fra “*a country that some people could hardly locate on the map to a principal actor in politics, economics, media, culture, and sports at a global level.*”⁸⁷ og roset med det farens merkevare-strategi og omfanget av denne.

Den utenrikspolitiske delen beskrevet i det foregående kapittelet er kjernen i strategien. Men parallelt med de offensive utenrikspolitiske tiltakene har det også blitt lansert en rekke *mykere* elementer, som sjeik Tamim refererte til i den nevnte talen. Sammen bidrar alle disse elementene til å bygge merkevaren Qatar. Det er nødvendig å påpeke at selv om de utvalgte eksemplene i dette kapittelet, sammen med det neste og det foregående, danner en fullverdig fremstilling av Qatars *merkevare*-strategi finnes det flere. For eksempel forsøker Qatar også å bygge seg opp som en turistdestinasjon og -makt, blant annet gjennom flyselskapet Qatar Airways som har spesialisert seg i langdistanse- og luksussegmentet. Samlet gir elementene et inntrykk av at Qatar ønsker å etablere seg som en global aktør med lokal forankring som forener det progressive med det tradisjonelle, og moderne teknologi med arabisk kultur hvilket er helt i tråd med *Qatar National Vision 2030*, som presiserer et mål om å ”forene og balansere det gamle og det nye”.⁸⁸

Al Jazeera

Al Jazeera er et utmerket eksempel på hvordan Qatar tyr til alternative midler for å posisjonere seg som en tilstedeværende aktør, både indirekte og direkte. Det er også utvilsomt det som har fått mest positiv oppmerksomhet internasjonalt. Sjeik Hamad startet arbeidet med al-Jazeera allerede i 1994, før han tok makten fra sin far og raskt utstedte et dekret som muliggjorde etableringen av al Jazeera.⁸⁹ Kanalen vokste raskt, og i 2010 viste den årlige *Arab Public Opinion Poll* at 78 prosent i den arabiske verden bruker Al Jazeera som hovedkilde til nyheter.⁹⁰

⁸⁷ Andrew Hammond, “Policy Brief: Qatar’s Leadership Transition: Like Father, Like Son,” 6.

⁸⁸ General Secretariat For Development Planning, “Qatar National Vision 2030” (Doha, juli 2008), 22.

⁸⁹ Kamrava, *Qatar. Small State, Big Politics*, 91.

⁹⁰ *Ibid.*, 92.

Nøkkelen var, ifølge Mehren Kamrava, at kanalen skilte seg dypt fra det som frem til nå hadde vært normen i arabiske nyhetskanaler; i stedet for å presentere skreddersydde nyheter fra myndighetene, ble det nå presentert rå og usminkede innslag. Kanalen inviterte også kontroversielle gjester fra alle sider av spekteret, bød på fargerike *talkshows* og tok opp en rekke temaer som var ansett som tabuer i den arabiske verden, inkludert politiske og religiøse.⁹¹

I USA ble Al Jazeera først assosiert med ”krigen mot terror” gjennom å sende Osama bin Ladens video- og lydbeskjeder, både før og etter 11. September.⁹² Al Jazeera markerte seg videre gjennom å sende usensurerte fra bakken i Irak og Afghanistan etter USAs invasjon, og skilte seg således ut fra sine vestlige motparter.⁹³ Noe senere, i 2006 ble søsterkanalen Al Jazeera English lansert. Den engelskspråklige versjonen fikk sitt store gjennombrudd i 2008-09 med dekningen av Israels angrep på Gaza, som ett av få engelskspråklige mediehus med fysisk tilstedeværelse.⁹⁴

Det har flere ganger blitt antydnet at Al Jazeera har en link til regimet og brukes som et verktøy i utenrikspolitikken. Selv om kanalen stadig har tilbakevist disse anklagene er det gode grunner til at båndet til myndighetene ikke kan bli oversett. Et eksempel er da Lynne Cheney, kone til daværende visepresident i USA Dick Cheney, var misfornøyd med et essay publisert på Al Jazeeras nettsider. Hun skal ha kontaktet Qatars ambassadør til USA, som tok saken videre med statsministeren. Det påklagede essayet ble først endret og senere fullstendig fjernet fra nettsiden.⁹⁵ Historien nådde offentligheten via et referat fra et møte mellom den amerikanske ambassadøren og statsminister Jassim bin Hamad lekket av Wikileaks. Referatet sier ingenting om innholdet i essayet, bortsett fra at det ble oppfattet som ”spesielt ondskapsfullt”. Fra notatet kommer det frem at Jassim bin Hamad selv trakk frem historien, som tilsvar da den amerikanske ambassadøren klaget over økning av negativ omtale av USA på Al Jazeera.⁹⁶ I et annet Wikileaks-notat, fra 2009, kommer det frem at USA også selv er bekymret over det tette båndet mellom emiren og Al Jazeera:

⁹¹ Ibid.

⁹² Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 48.

⁹³ Ibid., 49.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Kamrava, *Qatar. Small State, Big Politics*, 75.

⁹⁶ Wikileaks, “Wikileaks Cable: 05DOHA1744,” <https://wikileaks.org/cable/2005/10/05DOHA1744.html>.
Lest: 19.05.2015

”Strategically, the Amir is trying to position himself in the Gaza issue as a champion of Arab public opinion, even as the Al Thani ruling family shapes that opinion (indirectly) through its financial support and informal guidance to al-Jazeera.”⁹⁷

Al Jazeera fikk for alvor vist seg frem for hele verden under den arabiske våren, blant annet med 24 timers dekning fra Tahrir-plassen i Kairo, og den massive støtten opprøret fikk kan delvis skyldes kanalens nådeløse dekning og kontinuerlige sendinger.⁹⁸ Imidlertid var den samme motstridenheten synlig i Al Jazeeras dekning som i hvordan Qatar forholdt seg til hendelsene: mens opprørene i Syria, Libya, Tunisia, Egypt og til og med Jemen ble dekket med største grundighet, var innslagene fra Bahrain fraværende. Dokumentaren ”*Shouting in the Dark*”, som omhandlet hendelsene i Bahrain og nettopp at reaksjoner fra verden uteble, ble etter hvert vist på Al Jazeera English (og uteble fra den arabisk-språklige kanalen),⁹⁹ som for å møte kritikken. Etter at det egyptiske militæret i 2013 tok tilbake makten fra landets første folkevalgte president, Mohammed Morsi, haglet også beskyldningene mot Al Jazeera for å være på islamistenes side. Tre av kanalens journalister ble fengslet i Egypt, og selv om de etter mer enn ett år i fengsel ble sluppet ut mot kausjon er dommen i saken fortsatt ikke falt. Al Jazeera Mubasher Misr, Al Jazeeras egyptiske kanal, ble også angrepet og etterhvert dømt til å stenge i en egyptisk domstol,¹⁰⁰ hvilket illustrerer hvordan kanalens omdømme i regionen har blitt svekket etter den arabiske våren.

Education City

Gjennom kontakt med amerikanske universiteter ønsker Qatar også å posisjonere seg som et sentrum for forskning og kunnskap. I august 1995 etablerte den ferske emiren *Qatar Foundation for Education, Science and Community*, hvor hans andre kone, Mozah bint Nasser al-Missned er styreleder. Organisasjonen har som navnet sier tre fokusområder; utdanning, forskning, og samfunnsutvikling og står blant annet bak prestisjefylte *Education City* i utkanten av Doha. Området strekker seg over 14 kvaradratmeter, hvorav flere områder fortsatt er under oppbygging, og huser avdelinger av ikke mindre enn seks amerikanske universiteter. Universitetene mottok invitasjon om å åpne avdelinger i Qatar fra Qatar Foundation. Det uttalte målet var å utvikle utdanningen nasjonalt, noe man mente at tilstedeværelsen av amerikanske universiteter ville stimulere til. På bare få år etablerte seks universiteter seg i Qatar: Virginia Commonwealth University (1998), Weill Cornell Medical College (2002)

⁹⁷ Wikileaks, “Wikileaks Cable: 09DOHA24_a,” https://wikileaks.org/plusd/cables/09DOHA24_a.html. Lest: 23.04.2015

⁹⁸ Davidson, Christopher M., *After the Sheikhs. The Coming Collapse of the Gulf Monarchies.*, 226.

⁹⁹ Kamrava, *Qatar. Small State, Big Politics*, 76.

¹⁰⁰ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 51.

Texas A&M University (2003), Carnegie Mellon University (2004), Georgetown University (2005) og Northwestern University (2007).¹⁰¹ I Qatars *National Vision 2030* ilegges utdanning stor vekt, og et utdanningssystem i verdensklasse er blant målene.¹⁰² Samarbeidet med de anerkjente universitetene er helt i tråd med målet om å bli en kunnskapsstyrt og fremtidsrettet nasjon.

På shopping i Europa

Store, og ikke minst synlige, investeringer i europeiske land er et annet grep Qatar har tatt for å øke egen tilstedeværelse. Gjennom *Qatar Investment Authority*, og underliggende selskaper som *Qatari Diar* (eiendom), *Qatar Holding* (direkteinvesteringer) og *Qatar Sports Investments* eier Qatar helt eller delvis blant annet The Shard, Londons høyeste skyskraper, en shopping-kompleks på prestisjefylte Champs D'Elyssée i Paris, fotballklubben Paris Saint Germain, Olympic Village i London og flere luksushoteller.¹⁰³ I tillegg har QIA aksjer i luksusmerker som Tiffany & Co, Louis Vuitton og LVMH Moët Hennessy.¹⁰⁴ For øvrig eier Qatar også den amerikanske ambassaden i London (!).¹⁰⁵ Når man ser på denne oppsiktsvekkende samlingen skinner det igjennom at Qatar ønsker å forbindes med luksuriøsitet, eksklusivitet og kvalitet, samt ikke minst: bli lagt merke til. En av investeringene som har gitt Qatar mest oppmerksomhet i Europa er oppkjøpet av det ærverdige varemagasinet Harrods i London.

I 2010 kjøpte Qatar Harrods for 1,5 milliarder britiske pund.¹⁰⁶ Siden den spede begynnelse i 1849, har Harrods vokst til å bli ett av verdens mest kjente varemagasiner, og strekker seg over 7 etasjer. Som Harrods usjenert selv beskriver det er de i dag ”*one of the most distinguished names in the luxury industry where anything is possible*”.¹⁰⁷ De nye eierne hadde ingen planer om å være anonyme, og i 2012 åpnet *Cultural Essence of Qatar Hall* i Harrods, med en kafe som spesialiserte seg på arabisk kaffe, og var dekorert med en vegg full

¹⁰¹ Kamrava, *Qatar. Small State, Big Politics*, 82.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Arabian Buisines “Qatar in Second Champs-Elysées Buy - Report,” 11.12.2012, <http://www.arabianbusiness.com/qatar-in-second-champs-elys-es-buy-report-482365.html>. Lest: 19.04.2015

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Qatari Diar, “Our Projects,” <http://www.qataridiar.com/English/OurProjects/Pages/ProjectsFiltered.aspx?region=6&country=0>. Lest: 19.04.2015

¹⁰⁶ Reuters, “Qatar Investor Buys UK Department Store Harrods,” 08.05.2010 <http://www.reuters.com/article/2010/05/08/us-harrods-idUSTRE6470V520100508>.

¹⁰⁷ Harrods hjemmeside, “About Harrods,” <http://www.harrodscareers.com/about-harrods/>. Lest: 16.05.2015

av arabiske kaffekanner.¹⁰⁸ På sine hjemmesider beskriver Harrods kafeen, In-Q Café som et sted du kan feire Qatars ”utsøkte smaker og kulturelle rikdommer”.¹⁰⁹ I 2014 annonserte Qatar Holding at de planlegger å bygge Harrods-hoteller i London, Kuala Lumpur, New York, Paris og Sardinia. Hvordan Sardinia passer inn blant storbyene forklares enkelt, ferieparadiset Costa Smerelda på Sardinia tilhører nemlig Qatar Holding.¹¹⁰

Identitet- og nasjonsbygging

Den utstrakte merkevarebyggingen har også et hjemlig aspekt. Regionen fremstår homogen også for qatarere og stammetilhørighet står gjerne sterkere enn nasjonsfølelse. For å sikre sin egen overlevelse, og ikke minst at qatarere føler en nasjonal tilknytning og følgende har interesse av at Qatar overlever som stat er det viktig for regimet å ta grep som styrker den nasjonale identiteten.¹¹¹ Å danne et tydelig bilde av en qatarsk nasjonal kultur eller identitet, bidrar også til å styrke ”merkevaren” Qatar internasjonalt. I følge Kristian Coates Ulrichsen kompenseres denne nasjonsbyggingsdelen av merkevare-strategien for ”*the absence of a collective shared nationbuilding myth*”.¹¹² I stedet har man derfor forsøkt å bygge opp et narrativ om den tidligere nevnte sjeik Jassim bin Mohammed Al-Thani som nasjonens far. For eksempel er Qatars nasjonaldag, feiret med brask og bram første gang i 2007, satt til dagen sjeik Jassim skal ha kommet til makten, heller enn dagen Qatar erklærte seg uavhengig.¹¹³

Etter at sjeik Hamad bin Khalifa al-Thani inntok tronen har det vært et fokus på kulturarv og utviklingen av en gjenkjennbar nasjonal identitet. I 1998 ble *the Supreme Council of Culture, Arts and Heritage* dannet, I 2005 fulgte *Qatar Museums Authority* og i 2008 åpnet *the Museum of Islamic Art (MIA)*, i 2010 *Mathaf; Arab Museum of Modern Art*. Et nytt nasjonalmuseum skal også ferdigstilles i løpet av få år.¹¹⁴ Museum of Islamic Arts har siden åpningen fått oppmerksomhet langt uten for Qatars grenser og er ett av de mest distinktive landemerkene i Doha. Bygningen er designet av I. M. Pei, mannen bak blant annet den kjente glasspyramiden foran Louvre-museet i Paris og ligger på en falsk øy ut fra den østlige enden av promenaden i Doha. Fortellingen sier at Pei skal ha fått i oppdrag å bygge en bygning som

¹⁰⁸ Miriam Cook, *Tribal Modern: Branding New Nations in the Arab Gulf*. (Berkley og Los Angeles: California Press, Ltd., 2014), 166.

¹⁰⁹ Harrods hjemmeside, ”In-Q Café,” <http://www.harrods.com/content/the-store/restaurants/in-q-café>. Lest: 20.04.2015

¹¹⁰ Miriam Cook, *Tribal Modern: Branding New Nations in the Arab Gulf*, 166.

¹¹¹ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*.

¹¹² Ibid., 39.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Karen Exell og Trinidad Rico, “‘There Is No Heritage in Qatar’: Orientalism, Colonialism and Other Problematic Histories,” i *World Archaeology* vol. 45, no. 4 (2013): 678.

kombinerer Qatarsk kultur med mer moderne arkitektur, og at toppen av bygningen skal forestille en kvinne kledd i *niqab*, det heldekkende plagget vanlig blant qatarske kvinner.¹¹⁵ Museet har en imponerende samling, hvorav ingen av objektene faktisk stammer fra Qatar. Det fyller likevel en viktig funksjon i å ”*make an Islamic statement about Qatar’s leadership within the contemporary muslim umma*”, som Mariam Cook skriver i boken “*Tribal Modern. Branding New Nations in the Arab Gulf.*”¹¹⁶

En annen måte å øke stoltheten i nasjonen er å utfordre den aksepterte ideen om at regionen ikke har noen tradisjonell kunst og arkitektur, som er det den qatarske kunstneren og ingeniøren Muhammed Ali Abdullah har forsøkt på oppdrag fra myndighetene da han tegnet souken i Doha. Med *Souq Waqif* har beduinkulturen gjenoppstått midt til hjertet av Doha – og med det fanget følelsen av noe tapt, både for turister og qatarere.¹¹⁷ Souken ble riktignok bygget i et område som tradisjonelt har vært en handleplass i Doha, men Souq Waqif, som åpnet i 2004, har blitt bygget opp fra bunnen av med hensikt i å se gammel ut. Souken, som er fylt med restauranter og butikker med alt fra suvenirer til smykker og falker, er i motsetning til tilsvarende konstruksjoner for eksempel i Dubai, svært godt besøkt også av de lokale.¹¹⁸

For å skape ideen om en nasjonal identitet skaper man det som blir omtalt som “oppfundede tradisjoner”.¹¹⁹ Den nye souken bygget for å etterligne ideen om en historisk souk er ett eksempel, bruken av perlen som symbol er et annet. I Qatar var perlefiske utbredt før oljen, om enn ikke i samme omfang som det fremstilles i dag, og symbolet er godt brukt; på suvenirer, i skulpturer, ja til og med en kunstig øy, ”*The Pearl Qatar*”, er konstruert for å ligne en perle. Miriam Cook beskriver godt hvordan rundt Persiabukta nyttiggjør seg av slike oppfundede tradisjoner:

*“In the Gulf, invented traditions provide regimes with symbolic capital that undergirds elite privilege within new national borders; they help to convert oil wealth into nationally legible cultural capital, and they project socio-national cohesion with an emphasis on tribal purity.”*¹²⁰

¹¹⁵ Egen observasjon og samtaler gjennom fem besøk ved museet i perioden november 2014 – mars 2015, inkludert samtaler med museumsverter

¹¹⁶ Miriam Cook, *Tribal Modern: Branding New Nations in the Arab Gulf*, 82.

¹¹⁷ Ibid., 95.

¹¹⁸ Egen observasjon basert på fire besøk i perioden november 2014 – mars 2015

¹¹⁹ Miriam Cook, *Tribal Modern: Branding New Nations in the Arab Gulf*, 68.

¹²⁰ Ibid.

Soft Power

Å bruke uortodokse verktøy, som de beskrevet ovenfor, for å sikre innflytelse eller øke sitt renommé er ikke noe nytt. Joseph Nye introduserte i 1990 begrepet ”*soft power*”, eller myk makt. Myk makt står i kontrast til ”*hard power*”, eller hard makt, altså økonomisk og militær makt, og omfatter i hovedsak tre aspekter: et lands kultur, politiske verdier og utenrikspolitikk. Nye skriver i boka ”*Soft power. The means to success in world politics*” at et land kan oppnå ønskede utfall i verdenspolitikken fordi andre land, som ser opp til dets verdier og strever etter dets velstand og åpenhet, ønsker å følge etter.¹²¹ Altså ved å være attraktiv som land kan du få andre til å ønske de samme utfallene som du ønsker. USA trekkes frem som et eksempel på et land som innehar mye myk makt, blant annet på grunn av sin eksport av universell kultur.¹²² Begrepet omfatter altså mange, om ikke alle, de nevnte elementene i merkevare-strategien, og både kanalen Al Jazeera, fotball-VM og den diplomatiske innsatsen er skoleeksempler på såkalt myk makt.

Begrepet ”mykt makt” er blitt både kritisert og videreutviklet siden det ble introdusert, med underbegreper som ”*cultural diplomacy*” og ”*sports diplomacy*”, eller kultur- og sportsdiplomati. Mehren Kamrava på sin side, argumenterer for at Qatar har tatt steget videre, og introduserer begrepet ”subtil makt” som han bruker for å beskrive Qatars innflytelse. Den stammer, i følge Kamrava, fra en kombinasjon av diplomati, markedsføring, innenrikspolitikk og strategisk bruk av de enorme finansielle ressursene landet sitter på.¹²³ Det er riktig at Qatars engasjement er så omfattende og så stort at begrepet mykt makt ikke strekker til. Likevel, de foregående kapitlene har vist at klassiske myk makt-elementer, som kultur og diplomati har vært viktige verktøy i formingen av Qatars merkevare-strategi. Et annet mykt element som har vært svært viktig i denne prosessen vil bli beskrevet i det neste kapitlet: fotball-VM 2022.

¹²¹ Joseph S. Nye, *Soft Power: The Means To Success In World Politics* (New York: Public Affairs, 2004), 5.

¹²² *Ibid.*, 76.

¹²³ Kamrava, *Qatar. Small State, Big Politics*, 49.

5. Qatar 2022: et enormt arrangement i en mini-stat

Verdensmesterskapet i fotball i Qatar i 2022 er kronen på verket i en omfattende satsing på sport for å posisjonere Qatar internasjonalt som en sportsnasjon og -destinasjon. Selv om VM er det desidert største arrangementet Qatar har blitt tildelt hittil, har de vært vertsland for Asiamesterskapet i blant annet håndball (2004), basketball (2005), fekting (2009) og fotball (2011), samt Asia-lekene (2006). Landet arrangerer også etter hvert anerkjente årlige turneringer i blant annet tennis og golf, samt et årlig sykkelritt. Qatar har også søkt om å være vert for sommer-OL, det eneste sportsarrangementet større enn fotball-VM, hele tre ganger på rad: 2016, 2020 og 2024. Utfallet av sistnevnte er enda ikke avgjort. I tillegg har Qatar blitt tildelt verdens tredje største sportsarrangement, friidretts-VM, som vil finne sted i 2019, og var nylig vertsland for VM i svømming, og deretter VM i herrehåndball. Mot all forventning tok Qatar sølv etter å ha tapt mot Frankrike i VM-finalen i håndball, med et landslag bestående av en majoritet av utenlandske spillere, fra blant annet Bosnia, Spania, Frankrike og Montenegro. Engelskspråklige *Doha News* presenterte nylig en oversikt som viser at Qatar vil være vertsland for i snitt syv større sportsarrangementer i måneden det kommende året, med hele 89 i mars 2016, hvilket illustrerer omfanget av Qatars sportsengasjement.¹²⁴ Fotball-VM 2022 skiller seg likevel ut. Det er svært mye større enn noen av de andre arrangementene Qatar hittil har blitt tildelt, hvilket også budsjettet gjenspeiler. I tillegg skiller fotballengasjementet seg ut med stor satsning på talentutvikling både hjemme og ute, enorme investeringer i lokal liga samt investeringer i fotball internasjonalt, for å nevne noe. I tillegg er tidligere arrangerte sportsarrangementer et av kriteriene FIFA vurderer i et lands søknad om å få være vertsland for VM.

FIFAs egne estimater viser at 715,1 millioner mennesker så VM-finalen i 2006, og mesterskapet i 2010 var sendt i 204 land.¹²⁵ I 2014 var Brasil vertsland og fire år tidligere var Sør-Afrika det første afrikanske landet som var vertskap for arrangementet. I 2018 står Russland for tur, før mesterskapet skal videre til Qatar, det minste vertslandet noensinne målt i både areal og befolkning. I tillegg er det første gang et arabisk land, og for den saks skyld muslimsk land, arrangerer turneringen. At valget falt på Qatar, over mye større land som Australia, Japan og USA, kom svært overraskende på mange, og avgjørelsen har høstet mye kritikk. Det er stilt spørsmål ved om Qatar i det hele tatt har den fotballkulturen man forventer

¹²⁴ Doha News, "Qatar to Host 89 Major Sports Tournaments through March 2016," 22.04.2015, <http://dohanews.co/qatar-to-host-89-major-sports-tournaments-through-march-2016/>. Lest: 22.04.2015

¹²⁵ Fédération Internationale de Football Association (FIFA), "FIFA World Cup™," <http://www.fifa.com/aboutfifa/worldcup/>. Lest: 14.04.2015

av en vertsnaasjon for verdens største fotballarrangement. Dette kapittelet vil derfor ta nærmere for seg fotball i Qatar og VM-søknaden.

Fotball i Qatar

Qatar er absolutt ikke en fotballnasjon. I Midtøsten generelt, inkludert mange av landene på den arabiske halvøy, er fotball nasjonalsporten. Likevel er den lett gjenkjennbare lidenskapen synlig hos for eksempel supporter av den svært populære fotballklubben al-Hilal i Saudi Arabia fraværende hos den jevne qatarer. Hvordan står det egentlig til med fotball i Qatar? Og hvorfor uteblir interessen?

I 2006 gjennomførte FIFA en undersøkelse blant de 207 nasjonale fotballforbundene med medlemskap i FIFA for å kartlegge utviklingen av fotball på verdensbasis. Tallene for Qatar viser at det på dette tidspunktet var 6 556 registrerte fotballspillere i landet, hvilket rangerer dem under blant annet Salomonøyene (8 820), Tahiti (9 796) og Surinam (9 250), alle land med færre innbyggere enn dem selv. Til sammenlikning kommer det frem at fjorårets vertsnaasjon for fotball-VM, Brasil, i 2006 hadde 2 141 733 registrerte fotballspillere.¹²⁶ Qatars lave befolkningstall tatt i betraktning er det forventet at antallet spillere er lavt. Sett i sammenheng med innbyggertall kommer de likevel ikke bedre ut av det, med 3 registrerte spillere per 1000 innbygger, mot for eksempel Sør-Afrikas 30, eller Tysklands 78 som illustrert i den nedenstående tabellen.

År	Land	Innbyggere	Reg. Spillere	Reg. Lag	Rangering	pr. 1000
2022	Qatar	2 123 160	6 556	16	81	3
2018	Russland	42 470 272	846 736	14 329	19	20
2014	Brasil	202 656 788	2 141 733	29 208	3	11
2010	Sør-Afrika	48 375 645	1 469 410	900	50	30
2006	Tyskland	80 996 685	6 308 946	26 837	5	78

Tabellen viser en oversikt over Qatar sammenliknet med de fire landene som er vertsnaasjon for VM før dem. "Pr. 1000" viser til antall spillere per 1000 innbygger. Tallene er basert på FIFAs "Big Count"¹²⁷ og FIFAs rangering¹²⁸. Rangering viser her til snitt plassering siden FIFAs rangering startet.

Undersøkelsen viser videre at Qatar hadde 16 registrerte fotballklubber i 2006, og siden den gang har det kommet til to nye. Av disse 18 spiller 14 i førstedivisjon, *Qatar Stars League*

¹²⁶ Fédération Internationale de Football Association (FIFA), "Big Count - FIFA.com," <http://www.fifa.com/worldfootball/bigcount/registeredplayers.html>. Lest 26.04.2015

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Fédération Internationale de Football Association (FIFA), "The FIFA/Coca-Cola World Ranking," <http://www.fifa.com/fifa-world-ranking/>. Lest 26.04.2015

(*QSL*), og hele 9 av de totalt 18 lagene ble stiftet etter at emir Hamad kom til makten i 1995. Det er også andre elementer som har spilt inn på utviklingen i det aktuelle tidsrommet, som sterk økonomisk vekst, men sett i sammenheng med at hele 10 av 18 lag har en styreformann som heter al-Thani til etternavn blir det vanskelig å påstå noe annet enn at utviklingen av fotball i Qatar i mye større grad er styrt av en elite heller enn en grasrotbevegelse. Interessant er det også å merke seg at det er ingenting i veien for at alle 18 lagene spiller i samme divisjon, i engelske *Premier League* er det for eksempel 20 lag. Årsaken kan ligge i at FIFA krever at et vertsland for fotball-VM har minst to nasjonale ligaer.¹²⁹

Et annet problem som møter Qatar i utviklingen av sport, er at innbyggerne og spesielt qatarere, uteblir fra arrangementene. Arbeidsmigranter, flertallet lavtlønnede, utgjør om lag 80 prosent av det allerede lave innbyggertallet. Det må derfor antas at det legges til grunn at en stor andel av tilskuerne under VM 2022 vil være tilreisende. I tillegg er altså ikke qatarere særlig interessert i å være tilskuere, for eksempel meldte nyhetsbyrået Al Arabiya i november 2013 at kun én ensom tilskuer var til stede under oppgjøret mellom Al Gharaffa og Al Kharaitiyat i *QSL*.¹³⁰

Under vinterens håndball-VM fløy Qatar inn en gruppe spanske supportere for å heie på det qatarske laget – mot Spania.¹³¹ Den samme tendensen er tilstede i qatarsk fotball, og det er kjent blant arbeidsmigranter i Qatar at det er penger å hente på å gå på fotballkamp.¹³² Det ryktes også blant arbeidsmigrantene at man får bedre betalt om man kler seg i tradisjonell qatarsk drakt, samt at dette deles ut på stadionet for de som ikke har med eget, for å skape et inntrykk av at sporten er mer populær enn hva som er tilfelle blant qatarere.¹³³ Myndighetene er åpne om at betalte supportere er vanlig og i en undersøkelse utført av *Qatar Statistic Authority* i 2014 meldes det at hele 69 prosent av de spurte oppgir utspredelsen av betalte supportere som en betydelig årsak til at det ikke er attraktivt å være tilskuer på stadionet.¹³⁴

¹²⁹ Personlig kommunikasjon, Doha, februar – mars 2015

¹³⁰ Al Arabiya, "Lone Spectator in Qatar's Stars League Match Likely to Raise Concerns," 21.11.2013, <http://english.alarabiya.net/en/sports/2013/11/21/Lone-spectator-in-Qatar-s-Stars-League-match-likely-to-raise-concerns.html>. *Lest: 26.04.2015*

¹³¹ Yahoo! Sports, "Qatar Sign Spain Handball Fans to Cheer in Championship," 15.01.2015, <http://sports.yahoo.com/news/qatar-sign-spain-handball-fans-cheer-championship-185425427--spt.html>. *Lest: 26.04.2015*

¹³² Person 1, Doha, 24.02.2015

¹³³ Personlig kommunikasjon, Doha, februar – mars 2015

¹³⁴ Qatar Statistics Authority, "The Audiences Are Reluctant to Attend Football Matches at Stadiums," 26.01.2014, <http://www.qsa.gov.qa/eng/News/2014/articles/6.htm>. *Lest: 26.04.2015*

Den nevnte undersøkelsen, hvor 1079 qatarere svarte på hvilke faktorer som gjorde at man ikke ønsket å være tilstede på stadionet under kamper ble utført av myndighetene i samarbeid med det qatarske fotballforbundet etter en dårlig besøkt sesong. 65 prosent av de spurte svarte at de ikke hadde besøkt fotballstadioner den foregående sesongen, og blant de vanligste årsakene var trafikkproblemer, værforhold og gode tv-forbindelser oppgitt. Hele 51 prosent svarte imidlertid at ”*lack of desire*”, eller mangel på interesse var en av årsakene til at de var motvillige til å besøke stadionet.¹³⁵ Selv om det sammen med de publiserte resultatene ikke foreligger noen redegjørelse for metodene som er brukt, eller hvem som har svart på undersøkelsen, er funnene interessante da de gir klart uttrykk for visse tendenser innenfor tilskuerproblematikken.

Aisha Fonte, *Head of Events and Protocol* ved Qatars talentutviklingsakademi, *Aspire Academy*, kunne imidlertid fortelle at fotball er den desidert mest populære sporten i Qatar og at interessen er svært høy når utenlandske lag som for eksempel Manchester United eller Barcelona, som har begge vintersamling på Aspores anlegg, spiller treningskamper. Hun innrømmet at den samme interessen uteblir når det er snakk om lokale lag.¹³⁶ En qatarskfødt person som forsker på qatarsk identitet ved en anerkjent institusjon i Qatar har møtt den samme tendensen under intervjuer med qatarere. Det er lav oppslutning rundt den nasjonale fotballigaen, mens internasjonale lag vekker noe mer interesse. Golf-mesterskapet i fotball, hvor GCC-landene, Jemen og Irak deltar, vekker imidlertid størst interesse.¹³⁷ Hvorfor oppslutningen rundt lokale lag uteblir, i motsetning til i mange andre arabiske land, er det vanskelig å si noe sikkert om. Vær, trafikk, tv-dekning og en kultur i stor grad sentrert rundt familien og hjemmet er elementer som også finnes i andre arabiske land som Saudi Arabia eller Egypt, hvor fotballkamper i den lokale ligaen er svært godt besøkt.

Tilknytning til et fotballag handler gjerne om noe større enn sport, og kan bunne i etnisk, religiøs, politisk eller geografisk tilhørighet. Særlig i autoritære regimer hvor mulighetene for å uttrykke politiske holdninger er begrenset, som er tilfellet for alle arabiske land i varierende grad, kan fotball ha en funksjon som en politisk identitetsmarkør.¹³⁸ For eksempel spilte den svært regimekritiske supporterklubben til Kairo-laget Al Ahli en sentral rolle i opprøret som

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Aisha Fonte, *Aspire Academy*, Doha, 25.02.2015

¹³⁷ Person 1, Doha, 24.02.2015

¹³⁸ Dag Tuastad, “From Football Riot to Revolution. The Political Role of Football in the Arab World,” i *Soccer & Society* vol. 15, no. 3 (2013).

felte tidligere president Hosni Mubarak i Egypt i 2011.¹³⁹ Et annet eksempel er Bahrain, hvor fotball er svært populært. Lagene i den lokale ligaen i stor grad er inndelt etter sekteriske skillelinjer, og har enten tilhørighet til sjia-majoriteten i landet, eller sunni-minoriteten som regimet tilhører. Ett lag er unntaket. Bahrainske Al Ahli har sunni-muslimske eiere, mens majoriteten av spillerne er sjia-muslimer. Under opprøret i 2011, som i Bahrain var sekterisk i større grad enn de andre landene, splittet laget seg og flere sjia-muslimske spillere ble arrestert.¹⁴⁰ Al Ahli, som spilte om ligaseier da opptøyene brøt ut kom seg aldri igjen, og rykket ned til andre divisjon året etter. I motsetning til Bahrain, Saudi Arabia eller Egypt har Qatar en svært liten, sekterisk, etnisk og tilsynelatende også politisk homogen befolkning. Sett i lys av eksemplene over kan dette langt på vei være med på å forklare at engasjementet rundt lokale fotballag uteblir. Denne tesen styrkes av at golf-mesterskapet skal være mer populært. Doha er den eneste store byen i Qatar, hvilket gjør at den geografiske rivaliseringen man ofte finner mellom fotballag heller ikke er til stede noe som kan være med på å forklare oppslutningen rundt landslaget i et regionalt mesterskap.

Et grep gjort for å utvikle fotballen nasjonalt og øke populariteten er importeringen av utenlandske spillere. De siste 10-15 årene har en rekke internasjonale fotballstjerner spilt i Qatar på tampen av karrieren sin. Blant annet annonserte nylig en av verdens mest meriterte fotballspillere, Xavi Hernández fra fotballklubben Barcelona sin overgang til Doha-klubben Al Sadd for å avslutte sin karriere der.¹⁴¹ *The Guardians* store oversikt over internasjonale fotballoverganger viser at antallet fotballspillere fra andre land som har blitt hentet til lag i Qatar har økt jevnt siden midten av 90-tallet og eksplodert de siste årene. Frem til årtusenskiftet var det 0 til 2 spillere som gikk til Qatar fra resten av verden årlig. Deretter øker det jevnlig, og i den siste sesongen med tilgjengelige data, 2012/13 hentet qatarske lag 32 spillere, til en samlet sum av 26,9 millioner britiske pund. Fra den første sesongen et qatarsk lag betalte for en utenlandsk spiller, 2001/02-sesongen, til 2012/2013-sesongen har de hentet spillere for en samlet sum av 208,33 millioner britiske pund. Til sammenligning har Norge, med 1909 registrerte fotballklubber (2012),¹⁴² mot Qatar med sine 18 klubber i den samme

¹³⁹ Ibid., 2.

¹⁴⁰ The Economist, "Football in Bahrain. A House Divided," 13.04.2011, <http://www.economist.com/node/21525932>. Lest: 03.03.2015

¹⁴¹ The Guardian, "Xavi Hernández Is Leaving Barcelona to Join Qatari Club Al Sadd," 20.05.2015, <http://www.theguardian.com/football/2015/may/20/xavi-hernandez-leave-barcelona-qatar-al-sadd>. Lest 20.05.2015

¹⁴² Norges Fotballforbund, "NFF I Tall," 31.01.2013, <http://www.fotball.no/toppmeny/Om-NFF/NFF-i-tall/>. Lest: 27.04.2015

perioden hentet fotballspillere for en sum av 48,66 millioner britiske pund.¹⁴³ I boken ”*When Friday Comes. Football, War and Revolution in the Middle East*” forteller sportsjournalist James Montague om en samtale med Manfred Höner i 2005 om Qatars ambisjoner om å kvalifisere seg til fotball-VM. Som en av lederne i det qatarske fotballforbundet blir Höner beskrevet som den viktigste personen i qatarsk fotball.

”Languishing close to three figures on the FIFA rankings and struggling in their qualifying group for Germany 2006 it was a tall order, but Manfred and the Qatari FA reasoned that the influx of talented, experienced foreigners could only improve Qatar’s national players in their push towards the finals. And if that failed they could always attempt to buy players to play for the national team.”¹⁴⁴

Qatars fotballandslag rangerer per april 2015 som nr. 99 i det internasjonale fotballforbundet, FIFA, sin verdensomspennende oversikt. Det er heller ingen positiv utvikling å spore.¹⁴⁵ Qatar har et grunnleggende problem: med kun rundt 250.000 statsborgere er det vanskelig, om ikke umulig å bygge et sterkt nok landslag til å kunne hevde seg mot stormakter i fotballverdenen. Selv om det å hente mer erfarne utenlandske spillere for å utvikle lokale spillere som nevnt er en strategi, har Qatar derfor lenge også hentet spillere direkte til landslaget. Reglene for tilknytningen en spiller må ha til et land for å få spille på landslaget har imidlertid blitt strammet inn etter at FIFA i 2004 blokkerte tre brasilianske fotballspillers overgang til det qatarske landslaget.¹⁴⁶

Mer enn ti år senere skulle man derfor tro at bildet var blitt annerledes, men en nærmere kikk på den nåværende landslagstroppen¹⁴⁷ tilsier noe annet. Av de 23 spillerne i troppen, har minst 12 annen opprinnelse, eller er født i et annet land. For eksempel er Sebastian Soria, som er den spilleren som har scoret flest mål for Qatar av spillerne i troppen, født i Uruguay. Det er imidlertid slik at i en globalisert verden er ikke Qatar alene om å ha spillere med annen etnisk opprinnelse på laget. Vi ser den samme tendensen også hos mange europeiske lag. Det som gjør at Qatar skiller seg ut fra for eksempel Frankrike eller Tyskland er imidlertid at det

¹⁴³ The Guardian, “113 Years of International Football Player Transfers,” 14.11.2013, <http://www.theguardian.com/football/datablog/interactive/2013/nov/14/113-years-of-international-football-player-transfers>. Lest: 27.04.2015

¹⁴⁴ James Montague, *When Friday Comes. Football, War and Revolution in the Middle East* (London: deCoubertin Books Ltd, 2013), 19.

¹⁴⁵ FIFA, “The FIFA/Coca-Cola World Ranking.”

¹⁴⁶ BBC Sport, “Fifa Rules on Eligibility,” 18.03.2004,

<http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/internationals/3498082.stm>. Lest: 27.04.2015

¹⁴⁷ Qatar Football Association, “First Team,” <http://www.qfa.com.qa/national-teams/first-team/>. Lest: 26.04.2015

generelt er *svært* vanskelig å oppnå status som statsborger. Frem til 2005 måtte man kunne bevise at man var bosatt i Qatar i 1930, og var bosatt i landet uten avbrudd på mer enn to måneder, frem til 1961 for å ha rett på statsborgerskap. Loven åpnet for naturalisering, men kun gjennom kongelig dekret. Den nye loven om statsborgerskap fra 2005 stiller en rekke krav for at man kan søke om statsborgerskap, blant annet at man må ha bodd i Qatar i mer enn 25 år uten oppbrudd på mer enn to måneder, at man må beherske arabisk, ha en viss inntekt, ha et godt rykte og ha ”*demonstrated good behaviour*”.¹⁴⁸ Det stilles ingen krav til religion. Statsborgerskap kan imidlertid gis ved spesielle anledninger til personer som ”*have proven themselves to be assets to the country*” gjennom utstedelsen av et kongelig dekret,¹⁴⁹ hvilket må antas å være paragrafen benyttet for de nevnte fotballspillerne.

Internasjonalt engasjement

Qatar har også markert seg med store investeringer i fotball internasjonalt. Som beskrevet benytter både Manchester United og Barcelona, to av verdens største fotballklubber, seg av Aspire Academys fasiliteter. Barcelona inngikk i 2010 en sponsoravtale med Qatar Sports Investment, som lot Qatar Foundation få prege forsiden av drakten i fem år. Dette var første gang Barcelona godtok en avtale med en betalende sponsor, og hadde de siste årene latt Unicefs logo prege skjorten. For dette betalte Qatar Foundation intet mindre enn 150 millioner euro.¹⁵⁰ Knappe tre år senere ble avtalen endret til å gjelde Qatar Airways, gjort mulig av en klausul i den opprinnelige avtalen mellom QSI og Barcelona.¹⁵¹ Endringen markerte første gang i historien den populære klubben tillot en kommersiell aktør å prege den gjeveste plassen på drakta. Avtalen har vært kontroversiell, og fotballklubbens twitter-konto ble i 2014 hacket, påstått av Syrian Electronic Army, en gruppe lojal til Bashar al-Assad: ”*Dear FC Barcelona management, don't let the Qatari money funds you, it's full of blood and kill [sic] via @Official_SEA16 #SEA #FCB*”¹⁵²

¹⁴⁸ Zahra R. Babar, “The Cost of Belonging: Citizenship Construction in the State of Qatar,” i *The Middle East Journal* vol. 68, no. 3 (2014): 413.

¹⁴⁹ *Ibid.*, 412.

¹⁵⁰ The Guardian, “Barcelona Agree €150m Shirt Sponsor Deal with Qatar Foundation,” 10.12.2010, <http://www.theguardian.com/football/2010/dec/10/barcelona-shirt-sponsor-qatar-foundation>. *Lest: 15.05.2015*

¹⁵¹ FC Barcelona, “Qatar Airways to Appear on Barça Shirt from 2013/14 Season,” 16.11.2012, <http://www.fcbarcelona.com/club/detail/article/qatar-airways-shirt-season-2013-2014>. *Lest: 15.05.2015*

¹⁵² Mirror.co.uk, “Don’t Take Qatar’s Blood Money”: FC Barcelona Twitter Hacked in the Wake of Champions League Win over Man City,” 12.02.2014 <http://www.mirror.co.uk/sport/football/news/fc-barcelona-twitter-hacked-dont-3160758>. *Lest: 19.02.2014*

Som nevnt i kapittel 4 eier Qatar, via sjeik Tamims Qatar Sports Investment, 70 prosent av den franske fotballklubben Paris Saint-Germain. Da oppkjøpet fant sted i 2011 hadde fotballklubben slitt i flere år, men etter pengeinnsprøytingen fra Qatar og gjennom kjøp av stjerner som Thiago Silva og Zlatan Ibrahimović har PSG de siste årene posisjonert seg som et europeisk topplag. Med eierskapet i PSG skriver Qatar seg inn i rekken av ”rike onkler” som har lyktes i å gjøre middelmådige fotballag til topplag ved hjelp av store investeringer, med de engelske lagene Chelsea og Manchester City som de mest kjente eksemplene. Denne trenden er for mange europeiske fotballsupportere et sykdomstegn i moderne fotball, som synlig blant annet gjennom BBC Sports dekning av oppkjøpet:

”Now PSG are threatening to do in France what Manchester City have been doing over the last couple of seasons in England - blow all and sundry out of the water when it comes to the transfer market.”¹⁵³

Det er dermed tvilsomt at Qatar med denne strategien skaper seg et godt rykte som en fotballnasjon blant europeiske fotballsupportere. Om det skaper engasjement rundt fotball på hjemmebane er derimot en annen sak, da europeiske topplag som nevnt vekker langt mer engasjement i Qatar enn den lokale ligaen. At de lykkes i å skape blest rundt seg selv er imidlertid sikkert.

Aspire Academy of Sports Excellence

Qatars fremste verktøy i utviklingen av fotballspillere og videre et slagkraftig landslag er utvilsomt *Aspire Academy of Sports Excellence*. Akademiet, som ble åpnet i 2004 av ingen ringere enn fotballegendene og rivalene Diego Maradona og Pelé, har mål om være blant de beste sports- og utdanningsinstitusjonene i verden. Ifølge Aspire selv er 100 prosent av spillerne i Qatars U17 og U19 landslag uteksaminerte fra Aspire, og andelen på førstelaget har steget fra 18 prosent i 2012/13-sesongen, til 26 prosent sesongen etter.¹⁵⁴ Aspire jobber med utvikling av all sport, men fotball er den desidert mest populære blant studentene, og over halvparten av ungdommene tilknyttet Aspire er innenfor fotball.¹⁵⁵

Ifølge Aisha Fonte ved Aspire Academy er om lag 80 prosent av ungdommene ved akademiet qatarere, mens cirka 20 prosent er av andre nasjonaliteter, hovedsakelig arabiske, men født i

¹⁵³ BBC Sport, “Qatari Takeover Heralds New Dawn for Paris Saint-Germain,” August 03.08.2011, <http://www.bbc.com/sport/0/football/14393012>. Lest 15.05.2015

¹⁵⁴ Aspire Academy for Sports Excellences egen informasjonsbrosjyre, “Learn, Develop, Achieve.”

¹⁵⁵ Aisha Fonte, Aspire Academy, 25.02.2015, Doha

Qatar. Alle er gutter. Hun hevder videre at det ikke hentes talenter fra andre land.¹⁵⁶ Aspire Academy har imidlertid et internasjonalt talentutviklingsprogram, *Aspire Football Dreams*, som de hevder er et rent humanitært prosjekt:

*”The International Affairs unit is responsible for Aspire Football Dreams. A humanitarian project dedicated to finding talented football players in developing countries, the initiative spans across Asia, Africa and South America.”*¹⁵⁷

En sannsynlig årsak til at Fonte ønsket fokuset bort fra Aspires utenlandske deltagere er kritikken akademiet tidligere har fått. Aspire Football Dreams har fått mye oppmerksomhet, også av den negative typen på tross av PR-stunt som blant annet et besøk fra fotballklubben Barcelonas stjerne Lionel Messi til programmets treningsfasiliteter i Senegal. Blant annet har programmet blitt omtalt som ”utnyttelse” og ”menneskehandel” da Qatar betaler for å hente talenter fra fattige afrikanske land.¹⁵⁸ *The New York Times* trekker frem et annet aspekt ved programmet; hvorvidt Football Dreams var designet for å styrke Qatars VM-søknad. Avisen har fått tilgang på dokumenter som viser at i 2009, året Qatar leverte sin søknad, produserte Aspire Academys PR-avdeling dokumenter som argumenterte for hvordan Football Dreams styrket VM-søknaden:

*”Of the 24 nations with delegates on the FIFA executive committee, five were countries in which Aspire Football Dreams was operating, the proposal explained. Some in Aspire thought this would bolster Qatar’s chances for the World Cup. “Every country where projects are conducted should vote for Qatar,” the proposal read. “Five votes could be directly rendered favorable via an influence from Football Dreams.”*¹⁵⁹

Videre hevder avisen å ha fått innsyn i deler av Qatars søknad, som ikke er offentlig tilgjengelig. Under seksjonen ”*Football Development*” nevnes Aspire Football Dreams flere ganger sammen med beskrivelse av planer om å utvide prosjektet til Thailand og Nigeria, to land representert blant de 24 landene med stemmerett i tildelingen.¹⁶⁰ Qatars fotballforbund har avvist at programmet var en del av en strategi for å sikre fotball-VM, og ikke viser noe annet enn Aspire Academys støtte til Qatars søknad. Stemmegivningen rundt tildelingen er

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Aspire Academy for Sports Excellences egen informasjonsbrosjyre, “Learn, Develop, Achieve.”

¹⁵⁸ *The New York Times*, “Seeking Soccer Respect, Qatar Looked Abroad,” 14.07.2014, http://www.nytimes.com/2014/07/15/sports/worldcup/in-qatars-bid-for-soccer-respect-big-bankroll-and-imported-talent.html?_r=1. Lest: 27.04.2015

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Ibid.

hemmelig, og det er derfor ikke mulig å bevise en sammenheng mellom landene Football Dreams er involvert i og valget av Qatar som vert for fotball-VM 2022.

VM-søknaden

Som nevnt i forrige avsnitt er Qatars søknad om å være vertsnasjon for fotball-VM i 2022 ikke offentlig tilgjengelig. Det er imidlertid FIFAs 34 sider lange rapport, ”2022 FIFA World Cup™ Bid Evaluation Report: Qatar” som bidrar til å belyse Qatars søknad, og ikke minst, hvilke faktorer FIFA har vektlagt i vurderingen av Qatar som potensiell vertsnasjon.

Av dokumentet kommer det frem at Qatar foreslår en turnering som vil foregå på 12 stadioner, hvorav 9 vil bygges fra grunnen, mens de resterende 3 er eksisterende stadioner som skal renoveres. Videre vil hele 10 av de 12 stadionene ligge innenfor en radius på 25-30 km, noe FIFAs evalueringsgruppe anser som en utfordring, men som Qatar mener er en fordel. Qatar estimerer å bruke 3 milliarder amerikanske dollar på bygging og renovasjon av stadioner alene. Evalueringsgruppen uttrykker imidlertid at den massive utbyggingen innebærer at ikke fasilitetene vil kunne bli testet under liknende forhold før selve mesterskapet finner sted.¹⁶¹

Gjennom rapporten kommer det også frem at Qatar vektlegger at VM for første gang i historien vil bli spilt i Midtøsten, noe gruppen også trekker frem.¹⁶² Det understrekes videre at Qatar satser på å utvikle fotball både nasjonalt og internasjonalt. Mest oppsiktsvekkende, og også det elementet evalueringsgruppen trekker frem som spesielt positivt, er at deler av de nye stadionene skal demonteres og brukes til å bygge fotballstadioner i ”countries in need”.¹⁶³ Mye plass blir også viet til Qatars ”strong commitment”¹⁶⁴ til et karbon-nøytralt arrangement:

*”All of the stadiums would be equipped with cooling systems. Clean, renewable energy resources would be used to achieve the first completely carbon-neutral FIFA World Cup™. Qatar is developing hi-tech, carbon-neutral cooling systems for the tournament stadiums, training sites and FIFA Fan Fest™ with renowned international partners and sustainability advisers.”*¹⁶⁵

Søknaden er utvilsomt svært ambisiøs, og det gjenstår å se om lovnadene vil kunne følges opp. Videre uttrykker gruppen skepsis til klimaet i juni-juli da mesterskapet normalt

¹⁶¹ FIFA, ”2022 FIFA World Cup™ Bid Evaluation Report: Qatar,” 2010, 14.

¹⁶² Ibid., 4.

¹⁶³ Ibid., 10.

¹⁶⁴ Ibid., 4.

¹⁶⁵ Ibid., 8.

arrangeres, og at man må ta med i betraktningen de potensielle farene dette medfører for utøveres, tilskuernes og andres helse.¹⁶⁶ Det understrekes også at nedkjølingsteknologien som vil være nødvendig har aldri tidligere vært tatt i bruk i stadioner av den størrelsen som FIFA krever.¹⁶⁷

I rapporten diskuteres det ikke hvilke implikasjoner det massive arrangementet vil ha på lokalsamfunnet. Det var ventet rundt 600 000 turister til Brasil i forbindelse med fjorårets fotballmesterskap, men etter endt arrangement ble det meldt at hele 1 000 000 besøkende fant veien til Brasil mens mesterskapet pågikk.¹⁶⁸ Om man skal legge til grunn at det samme antallet utenlandske tilskuere vil reise til Qatar i 2022 utgjør dette mer enn tre ganger antallet qatarere. Dette kommer i tillegg til de nesten to millioner arbeidsmigrantene som er i landet, et antall som også antas å stige etter hvert som arrangementet nærmer seg.

Kontroversene

Etter at Qatar ble tildelt fotball-VM i desember 2010, tok det ikke lang tid før kontroversene dukket opp. Særlig britisk media gikk hardt ut og det ble tidlig uttrykt skepsis mot om tildelingsprosessen hadde gått rettferdig for seg.

Anklagene om korrupsjon tok for alvor av da britiske *The Sunday Times* hevdet å ha bevis for korrupsjon i prosessen allerede før tildelingen i 2010. Spesielt ble en rekke beskyldninger rettet mot Mohamed bin Hammam, en qatarer i komiteen i FIFA som stemte over hvilken av søkerne som skulle bli tildelt VM. Beskyldningene ledet til en etterforskning innledet av FIFA selv, og ledet av advokaten Michael Garcia. Etterforskningen ledet til en 430-sider lang rapport, hvorav et sammendrag på 42 sider ble offentliggjort. Garcia selv mente at sammendraget ga et feilaktig inntrykk og valgte å si opp hos FIFA i desember 2014.¹⁶⁹ Den 27. mai 2015 annonserte påtalemyndighetene i Sveits, hvor FIFAs hovedkontor ligger, at de åpner en etterforskning av tildelingen av fotball-VM 2018 og 2022. Dette skjedde etter pågripelsen av flere FIFA-topper anklaget for korrupsjon og svindel tidligere samme dag.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Ibid., 24.

¹⁶⁷ Ibid., 14.

¹⁶⁸ The Wall Street Journal, "Brazil Welcomes One Million World Cup Tourists," 15.07.2014, <http://blogs.wsj.com/dailyfix/2014/07/15/brazil-welcomes-one-million-world-cup-tourists/>. Lest: 26.05.2015

¹⁶⁹ BBC Sport, "Michael Garcia: Fifa Investigator Resigns in World Cup Report Row," 17.12.2014, <http://www.bbc.com/sport/0/football/30522170>. Lest: 27.04.2015

¹⁷⁰ Time, "Swiss Authorities to Investigate FIFA Over 2018 and 2022 World Cup Bids," 27.05.2015. <http://time.com/3897468/fifa-officials-arrested-corruption-soccer-football/> Lest: 27.05.2015

Qatars behandling av arbeidsmigranter har også fått mye oppmerksomhet verden over, siden britiske *The Guardian* kom med de første avsløringene i september 2013. Flere rapporter, blant annet fra *Amnesty International*, *Human Rights Watch* og *International Trade Union Confederation* har avslørt slave-liknende forhold, og ekstremt dårlig sikkerhet for arbeiderne. Sistnevnte viser til at per mars 2014 hadde minst 1200 arbeidsmigranter, basert på tall fra kun to ambassader, omkommet siden tildelingen i 2010. Organisasjonens tall viser til sammenligning at det omkom 60 i arbeidet med Sotsji OL i 2014, og at det i Brasil var 7 arbeidere som mistet livet i arbeidet med VM i 2014. Videre anslås det at så mye som 4000 arbeidsmigranter kan dø under forberedelsene til VM 2022. Tallet er basert på tilgjengelig data over antall arbeidsmigranter omkommet de siste årene, samt offisielle tall som sier at det forventes en økning på 500 000 ekstra arbeidsmigranter i forbindelse med byggingen av fasilitetene til mesterskapet,¹⁷¹ og tallgrunnlaget fremstår med andre ord særdeles usikkert. Amnesty International viser til at de påståtte grepene myndighetene har tatt for å bedre situasjonen, kun er overfladiske.¹⁷²

En tredje kontrovers har vært muligheten for at fotball-VM 2022 måtte flyttes på grunn av Qatars svært varme og fuktige klima i sommermånedene. Qatar har hele tiden vært av den oppfatning at arrangementet er gjennomførbart om sommeren, men FIFA vedtok likevel i mars at mesterskapet skal flyttes til november – desember, til stor protest fra europeiske ligaer som da vil være midt i sesongen.¹⁷³ Allerede i evalueringsrapporten for Qatars søknad ble det som nevnt uttrykt en skepsis om det var trygt å gjennomføre VM i Qatars sommerklima, og for at nedkjølingsteknologien som ville bli absolutt nødvendig ikke enda eksisterte. Det er rimelig å anta, all kritikken tatt i betraktning at Qatar har vært oppmerksom på at en eventuell flytting ikke vil være gunstig omdømmet. Det er med andre ord sannsynlig at Qatar har ønsket seg noe i retur. Finaledatoen har blitt satt til 18. desember og sammenfaller med det med Qatars nasjonaldag, hvilket dermed neppe er tilfeldig. Feiringen av nasjonaldagen mens hele verden oppmerksomhet er mot Qatar vil gi dem en unik mulighet til å fremme seg selv som nasjon, både for hjemmepublikumet og for det internasjonale samfunnet.

¹⁷¹ International Trade Union Confederation, "The Case Against Qatar" (Brüssel, mars 2014).

¹⁷² Amnesty International, "No Extra Time: How Qatar Is Still Failing on Workers' Rights ahead of the World Cup" (London, November 2014).

¹⁷³ CNN, "Qatar World Cup: Final on December 18 2022," 19.03.2015, <http://edition.cnn.com/2015/03/19/football/world-cup-qatar/>. Lest: 27.04.2015

Det foregående kapitlet har tydelig vist at utviklingen av fotball i Qatar utelukkende er drevet fra toppen. Interessen for lokal fotball er nærmest fraværende på grasrotnivå. At Qatar kun har 18 registrerte fotballklubber, alle i første eller andre divisjon, gir et tydelig bilde av et totalt fravær av organisert fotball på noe annet nivå enn toppnivå. Unntaket er her Aspire Academy, som er myndighetenes talentutviklingsprogram. Qatar har foreløpig heller ikke lyktes i å øke interessen for fotballen nasjonalt, hvilket er viktig også i arbeidet med å stimulere til engasjement rundt grasrotfotball. Med andre ord er det riktig å si at Qatar ikke er noen fotballnasjon. Således har kritikerne av valget av Qatar som vertsnasjon for verdensmesterskapet i fotball rett på dette punktet. Imidlertid understreker både Qatar i søknaden, og FIFA i sin vurdering av denne, at Qatar ønsker å være vertsnasjon på vegne av hele den arabiske verden – en region hvor mesterskapet hittil ikke har blitt arrangert. En undersøkelse gjennomført i 2014 viser at over halvparten av unge arabere støtter valget av Qatar som vertsnasjon for fotball-VM 2022, og at to tredjedeler mener det vil ha en positiv effekt på utviklingen av fotball i landet.¹⁷⁴ Uansett tyder informasjonen i dette kapitlet på at det på ingen måte er lokalt engasjement som ligger til grunn for Qatars ønske om å være vertsnasjon for mesterskapet. Så hva er det da som er motivasjonen?

¹⁷⁴ Doha News, "Arab Youth Express Mixed Feelings about Qatar's 2022 Hosting Rights," 14.06.2014, <http://dohanews.co/arab-youth-express-mixed-feelings-qatars-2022-hosting-rights/>. Lest: 15.02.2015

6. Fotball-VM – hjørnestein i branding-strategien?

Som vist i de tre foregående kapitlene har Qatar på grunn av et behov for sikkerhet vært nødt til å utvikle en politikk for å bli sett, beskrevet som en merkevare-strategi. Sett i lys av dette får fotballengasjementet en ny betydning, som en del av strategien designet for å ”sette Qatar på kartet” i internasjonal sammenheng. Statlig merkevarebygging kan bedrives på flere plan og sport og store arrangementer er ett svært effektivt verktøy i denne sammenheng. De voldsomme ressursene investert i prosjektet tyder på at fotball-VM er en hjørnestein i denne strategien. Et så ressurskrevende engasjement er imidlertid ikke gjennomførbart for de fleste land, men som dette kapitlet vil vise har både Qatar ressursene og motivasjonen som kreves.

Gjennom et mega-arrangement som de Olympiske Leker eller fotball-VM har en stat en unik mulighet til å vise seg frem på den globale scenen. Foruten de åpenlyse fordelene, som økonomisk vinning både direkte og indirekte i form av økt turisme, billettsalg og investeringer, kan et slikt arrangement endre oppfattelsen av et land radikalt i løpet av en periode på bare noen uker. Det finnes utallige eksempler på hvordan regimer, både autoritære og demokratiske, har brukt slike arrangementer som en reklamekanal. Et eksempel er naziregimet i Tyskland sitt bruk av OL i Berlin i 1936. Et annet er det vellykkede sommer OL i Barcelona i 1992, som drev byen frem som ett av de mest populære reisemålene i Europa, kun slått av turist-favorittene Paris og London.¹⁷⁵

Tilfellet Sør-Afrika

Sør-Afrika var i 2010 det første afrikanske landet som var vertsnaasjon for fotball-VM, hvilket gjorde at forventningene til arrangementet var ekstra høye, og at mediedekningen var stor allerede lenge før mesterskapet startet. Mediefokuset var i stor grad på negative konsekvenser som rasisme, kriminalitet og økonomiske utfordringer.¹⁷⁶ Omtrent helt frem til arrangementet fant sted verserte det historier om konsentrasjonsleirer for gatebarn og media stilte spørsmål ved om arrangementet i det hele tatt kunne gjennomføres.¹⁷⁷ Sør-Afrika hadde derfor mye å bevise, og det var et uttalt mål for VM-komiteén å endre oppfatninger om Sør-Afrika og

¹⁷⁵ Pere Berkowitz et al., “Brand China: Using the 2008 Olympic Games to Enhance China’s Image,” i *Place Branding and Public Diplomacy* vol. 3, no. 2 (2007): 170.

¹⁷⁶ Dean Allen, “‘The Successes and Challenges of Hosting the 2010 FIFA World Cup’: The Case of Cape Town, South Africa,” i *Soccer & Society* vol. 14, no. 3 (2013): 404.

¹⁷⁷ *Ibid.*, 405.

resten av Afrika, og at besøkende dro hjem igjen med et positivt inntrykk av landet. I tillegg kom ambisjoner om langsiktige gevinster i form av økt turisme og investeringer.¹⁷⁸

Arrangementet ble, som det ofte blir til tross for spekulasjoner i forkant om det motsatte, gjennomført med stor suksess. Sør-Afrika besto testen med glans og man satt igjen med positivt inntrykket fra mesterskapet. Det rådet en enighet blant alle samfunnslag om at arrangementet bidro til å samle nasjonen og bygge en felles, nasjonal identitet.¹⁷⁹ Samtidig fikk Sør-Afrika en unik sjanse til å vise seg frem på en global scene; fotball-VM 2010 var det mest sette sportsarrangementet noen sinne. VM bidro til å endre inntrykket av landet, eller *merkevaren* Sør-Afrika, radikalt i løpet av måneden turneringen varte.¹⁸⁰ I ettertid har det vært bred enighet blant de involverte om at mesterskapet bidro til å "sette Sør-Afrika på det globale kartet" og at arrangementet lyktes i å gi et positivt inntrykk av landet i det internasjonale samfunnet.¹⁸¹

Det er mer som skiller Sør-Afrika og Qatar enn som forener dem. Mens Sør-Afrika sliter med blant annet høy kriminalitet og arbeidsledighet, mangel på tilgang til bolig og utdanning, og høy forekomst av HIV,¹⁸² har Qatar ett av verdens høyeste brutto nasjonal produkt per innbygger, og en relativt homogen befolkning. Likevel forenes de to landene på viktige punkter i denne sammenheng. Sør-Afrika var en svært svak "merkevare", i stor grad preget av oppfatninger om regionen, Afrika, og ikke av Sør-Afrika selv. Dette har igjen ført med seg en rekke negative merkelapper, som konflikt, fattigdom og helseutfordringer.¹⁸³ Dette må kunne sies også om Qatar, som for de aller fleste vekker assosiasjoner først og fremst som et land i Midtøsten, og dermed videre til krig, konflikt og terror eller som et golf-land med assosiasjoner til oljerikdom og praktisering av svært konservativ islam.

Fotball-VM 2022 og merkevaren Qatar

Når det blir tydelig hvor omfattende innsatsen for å utvikle fotballen i landet har vært, spesielt frem mot søknaden og tildelingsprosessen er det ikke lenger noen tvil om at VM er høyt prioritert hos myndighetene. Det er også sannsynlig at muligheten for å være vertsnasjon for

¹⁷⁸ Brandon Knott, Alan Fyall, og Ian Jones, "The Nation-Branding Legacy of the 2010 FIFA World Cup for South Africa," 570.

¹⁷⁹ Dean Allen, "The Successes and Challenges of Hosting the 2010 FIFA World Cup': The Case of Cape Town, South Africa," 407.

¹⁸⁰ Ibid., 408.

¹⁸¹ Ibid., 411.

¹⁸² Brandon Knott, Alan Fyall, og Ian Jones, "The Nation-Branding Legacy of the 2010 FIFA World Cup for South Africa," 570.

¹⁸³ Ibid., 573.

VM har vært drivkraften bak innsatsen lagt i utviklingen i fotball. Samlet sett fremstår fotball-VM derfor som kronen på verket i Qatars merkevare-strategi.

Det finnes ingen tvil om at fotball-VM har satt Qatar på kartet. I en årlig verdensomspennende undersøkelse som tar for seg lands gjenkjennelighet, eller merkevare, *Country Brand Index* har Qatar gjort et formidabelt hopp fra plass nr. 70 til 24 fra 2010 til 2014.¹⁸⁴ Om det er utelukkende positivt er imidlertid et annet spørsmål, og kontroversene har utvilsomt bidratt til å sette fokus på negative omstendigheter. Tildelingen har også bidratt til å tiltrekke seg oppmerksomhet fra menneskerettighetsorganisasjoner og kritisk media. Om målet er å knytte positive assosiasjoner til Qatar er det da betimelig å sette spørsmålstegn ved om strategien er vellykket. Likevel, som erfaringene fra Sør-Afrika også viser, er ofte omtalen mest kritisk i tiden opp mot arrangementet. Qatar har absolutt ressursene til å få gjennomført et slikt arrangement uten for store problemer. Blir det tilfellet er det absolutt mulig at oppfatningen verden vil sitte igjen med av Qatar er relativt positiv.

Det som i aller størst grad taler for at Qatar bedriver en aktiv markedsførings-strategi, hvor fotball-VM er ett sentralt element, er omfanget av fotballengasjementet og de voldsomme planene for gjennomføringen av arrangementet. Landet vil gjennomgå enorme strukturelle utbygginger innenfor blant annet infrastruktur som ikke vil ha noen annen funksjon enn å dekke kravene for at et mega-arrangement som fotball-VM i det hele tatt er gjennomførbart. Dette kommer på toppen av initiativer som enorme investeringer i lokal liga, importering av spillere, etableringen av Aspire Academy, og enorme investeringer i fotball internasjonalt. Parallelt bedriver landet, som vi har sett, en like offensiv utenrikspolitikk, og en rekke andre ressurskrevende initiativer.

Hva muliggjør politikken?

Denne typen offensiv politikk er uvanlig for små stater, fordi det er svært ressurskrevende på flere felt . Qatar skiller seg ut på flere måter. Det er få, om noen, andre små stater som har etablert seg som en konfliktmekler og utenrikspolitisk aktør i samme omfang som Qatar. Norge er en annen liten stat som nyter internasjonal anerkjennelse som mekler og tilrettelegger i forhandlinger, likevel er Qatars engasjement betydelig større. Som beskrevet tidligere er både antallet involveringer (over et kort tidsrom) og omfanget av hver slående.

¹⁸⁴ FutureBrand, "2010 Country Brand Index" (London, 11. november 2010), http://www.futurebrand.com/images/uploads/studies/cbi/FutureBrand_2010_CountryBrandIndex.pdf; FutureBrand, "Country Brand Index 2014-15" (London, 11. november 2014).

Parallelt kommer de andre, også resursskrevde elementene i *merkevare*-strategien, med fotball-VM på toppen. Så hva er det som gjør det mulig for Qatar å utvise et slikt engasjement? Tre viktige faktorer spiller inn; store økonomiske ressurser, politisk stabilitet og at en liten og lukket krets som utgjør beslutningstakerne.

Svært solid økonomi

I 2009 utgjorde den ikke-petroleumsbaserte delen av økonomien 53,8 prosent av Qatars totale brutto nasjonalprodukt (BNP). Gass-sektoren alene sto for 24,5 prosent og olje for 21,7 prosent av BNP.¹⁸⁵ Flere av nabolandene forbigår Qatar i oljeeksport og –reserver, men Qatar sitter på verdens tredje største reserver av naturgass, kun slått av Russland og Iran. I tillegg er lille Qatar verdens største gass-eksportør.¹⁸⁶ Qatar har de siste 10-15 årene hatt en enorm økonomisk vekst, og i 2011 var Qatars BNP estimert til 172 milliarder dollar, hvilket utgjorde 2,5 prosent av verdens samlede BNP.¹⁸⁷ Qatar ligger dermed i verdenstoppen på BNP per innbygger. I 2005 ble tidligere nevnte Qatar Investment Authority etablert, et statlig investeringsfond designet for å håndtere det enorme overskuddet fra olje- og gassindustrien. Investeringene har i hovedsak vært internasjonale for å minske Qatars avhengighet av høye og stabile olje- og gasspriser.¹⁸⁸ Selv om Qatar i høy grad er avhengig av stabile priser på petroleumsbaserte energikilder, har internasjonale investeringer gjennom QIA bidratt til at landet i større grad er rustet mot svingninger. I tillegg til de enorme finansielle reservene styres Qatar på mange måter som en familiebedrift, noe som bidrar til et stort handlingsrom når det gjelder forvaltningen av disse ressursene.

Hamad bin Jassim al-Thani, tidligere stats- og utenriksminister, tilhører i likhet med Hamad bin Khalifa, al-Thani-familien som har styrt Qatar midten av 1800-tallet, men en annen gren enn emir-familien. Denne grenen, *Jabrir-grenen*, har gjennom historien ikke vært politiske aktive, men medlemmene har heller slått seg opp som betydningsfulle forretningsmenn. Dette er en arv som Hamad bin Jassim har tatt med seg, og han blir beskrevet blant annet som en erketyrisk statskapitalist.¹⁸⁹ Det er derfor ikke overraskende at han, i tillegg til rollen som stats- og utenriksminister har vært direktør og styrenestleder i Qatar Investment Authority, og styreformann for de underliggende selskapene Qatar Diar og Qatar Holding, samt hatt en

¹⁸⁵ Davidson, *Power and Politics in the Persian Gulf Monarchies*, 125.

¹⁸⁶ Kamrava, *Qatar. Small State, Big Politics*, 142.

¹⁸⁷ Ibid., 143.

¹⁸⁸ Davidson, *Power and Politics in the Persian Gulf Monarchies*, 127.

¹⁸⁹ Anders Holmen Gulbrandsen, sitert i Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 81.

plass på *Supreme Council for the Investment of the Reserves of the State*, rådet for statlige investeringer.¹⁹⁰ Med andre ord har han vært svært sentral i utviklingen av Qatars økonomiske strategier, og hatt stor innflytelse når det kommer til hvordan landes store inntekter og hurtigvoksende formue skal forvaltes. Et så tett bånd mellom de finansielle institusjonene og myndighetene, samt tilgangen på enorme ressurser har vært sentralt for å skape et tilstrekkelig handlingsrom for regimet og deres strategier.

Politisk stabilitet

Qatar nyter en politisk stabilitet mange av naboene bare kan drømme om, noe som ble synlig i 2011, da Qatar var nærmest totalt uberørt av opptøyene som spredte seg i en rekke arabiske land. Kamrava trekker frem den politiske stabiliteten som Qatars komparative fortrinn sammenliknet med de andre GCC-landene. En av grunnene er fravær av sekteriske spenninger, i motsetning til i Saudi Arabia og Bahrain. Enhetlig politikk og størrelse er en annen – sammenliknet med Emiratene og Oman. Til sist kommer en befolkning som ikke er engasjert i det politiske systemet, til forskjell fra i Kuwait.¹⁹¹

I tillegg spiller det økonomiske handlingsrommet en rolle også her: i 2011, da uroen spredde seg fra land til land i Midtøsten hadde Qatar et BNP per innbygger på utrolige 440 000 dollar, og dette synes å ha lammet enhver politisk dissens. Ulrichsen viser til at mens andelen som anså demokrati som viktig steg i nabolandene, falt den i Qatar fra 68 prosent i 2008 til bare 33 prosent i 2010.¹⁹² Videre viser en annen undersøkelse at qatarere hadde svært mye høyere tillit til statlige institusjoner som politi, hæren, domstoler og lignende enn hva som var tilfellet i andre arabiske land. Når det gjaldt politi og militæret svarte for eksempel 74-75 prosent i Qatar at de var fornøyd, mot 30 prosent i Marokko på tilsvarende spørsmål.¹⁹³

Lukket beslutningskrets

Den tredje faktoren som har gitt Qatar spillerom til politikken er den lille sirkelen som utgjør beslutningstakerne i Qatar. I enda større grad enn naboene er politikken sentrert rundt personer og drevet frem av en liten elite, mer spesifikt tidligere emir Hamad bin Khalifa al-Thani, hans nærmeste fortrolige Hamad bin Jassim al-Thani, og etter hvert også tidligere

¹⁹⁰ Ibid., 82.

¹⁹¹ Kamrava, *Qatar. Small State, Big Politics*, 8.

¹⁹² Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 104.

¹⁹³ Ibid., 105.

arving og nåværende emir Tamim bin Hamad al-Thani og hans mor sjeika Moza bint Nasser Al-Missned.¹⁹⁴

Etter tronskiftet i 1995 ble den nye politiske retningen i Qatar staket ut av de to førstnevnte Hamad bin Khalifa al-Thani og Hamad bin Jassim al-Thani. Sistnevnte ble utenriksminister allerede i 1992, og tok i tillegg over statsminister-tittelen i 2007. Begge posisjonene holdt han frem til tronskiftet i 2013.

Sjeika Moza leder Qatar Foundation for Education Science and Community Development og underliggende organisasjoner som for eksempel *Reach Out To Asia* (ROTA) – en organisasjon som jobber med utdanning i andre asiatiske land, som Irak, Afghanistan og Indonesia.¹⁹⁵ Hun fikk økt innflytelse sent på 00-tallet, i likhet med sin sønn, nåværende emir Tamim bin Hamad al-Thani. Tamim har vært arving siden 2003, og fikk gradvis mer innflytelse, blant annet etter at han ledet arbeidet med De asiatiske leker i 2006 med suksess. Han fikk etter hvert også ansvar for langvarige politiske aktiviteter som Qatar National Vision 2030 og fotball-VM 2022.¹⁹⁶ Han var likevel ikke så fortrolig med Hamad bin Jassim som sin far, og rivalisering mellom Tamim og Hamad bin Jassim førte til at sistnevnte mistet innflytelse i Qatar. Etter 2010 var det Tamim som var den aktive i diplomatiske initiativer¹⁹⁷, og 25. Juni 2013 ble han innsatt som emir i Qatar, i en alder av bare 33 år.

Sammen har disse tre faktorene gjort det mulig for al-Thani-familien å gjennomføre den svært omfattende og ressurskrevende merkevare-strategien. Romslig økonomi har vært en forutsetning, men også familiens nærmest selvstyre i forvaltningen av denne. At emiren og hans nærmeste har full kontroll over landets finansielle reserver gir dem spillerom til å investere disse i den nå mye omtalte merkevare-strategien. Politisk er det gjennomførbart på grunn av en tilsynelatende politisk homogen befolkning uten nevneverdig splittelser og dermed fravær av en opposisjon. At beslutningstakerne utgjør en svært liten gruppe gjør det uproblematisk å få vedtatt voldsomme investeringer eller satsninger, uten at idéen nødvendigvis er gjennomarbeidet.

¹⁹⁴ Ibid., 81.

¹⁹⁵ Ibid., 83.

¹⁹⁶ Ibid., 84.

¹⁹⁷ Ibid., 85.

Motiver for merkevare-strategien

Gjennom de siste kapitlene har det blitt tydelig at Qatar bedriver en omfattende og svært ressurskrevende merkevarebyggings-kampanje, med mål om å bygge *merkevaren* Qatar og følgelig forme både folks og andre staters oppfatning av landet, både nasjonalt, regionalt og internasjonalt. Store deler av Qatars politikk synes å være sentrert rundt en slik strategi, og det er betimelig å stille spørsmål om hvilke motiver som ligger til grunn for innsatsen. Allerede innledningsvis i denne oppgaven ble sikkerhet presentert som sannsynlige motivet. Denne påstanden vil bli begrunnet ytterligere i det kommende delkapittelet.

Politikken gir god pragmatisk mening. Som tidligere beskrevet er Qatar en liten stat med store ressurser, ingen egen militærkraft å snakke om og er klemt mellom stormakter med ønske om hegemonisk status i regionen – en region som for øvrig har vært gjennom en rekke interstatlige kriger siden 80-tallet.¹⁹⁸ Mot denne bakgrunnen er det åpenbart at sikkerhet, i en vid forståelse, har stått sentralt da den nye eliten utviklet en ny politisk strategi på 90-tallet. Det er dermed også den mest sannsynlige drivkraften. Et sitat som styrker denne teorien er da Hamad bin Jassim al-Thani uttalte i forbindelse med en stor pengegave fra Qatar til USA etter orkanen Katrina at ”*We might have our own Katrina one day*”¹⁹⁹ – hvilket gir sterke indikasjoner på Qatars forventinger til resiprositet om en ulykke av noe slag en dag skulle ramme dem selv.

Sikkerhet er dermed et vidt begrep i denne sammenhengen. For det første endret politikken seg i kjølevannet av den irakiske invasjonen av Kuwait på 90-tallet, og Qatar har åpenbart interesse av å sikre seg allierte som stiller opp ved en eventuell ekstern eller intern militær trussel. Dette innebærer også et ønske om å unngå en slik eventuell trussel, og regimet har derfor interesse i gode forhold til nabolandene, og støtte fra en fornøyd befolkning.

Videre er en stabil økonomi grunnleggende for å oppnå politisk stabilitet, og økonomisk sikkerhet er derfor også en del av *sikkerhet* i denne sammenheng. Qatar er tjent med en diversifisering av økonomien for å minske sårbarheten i forhold til svingninger i olje- og gasspris. Økte inntekter er selvfølgelig også mål i seg selv. Å øke synligheten og skape et bilde av et trygt og stabilt Qatar vil gjøre landet mer attraktivt for utenlandske investeringer.

¹⁹⁸ Ibid., 70.

¹⁹⁹ Davidson, Christopher M., *After the Sheikhs. The Coming Collapse of the Gulf Monarchies.*, 94; Roberts, David B, “Understanding Qatar’s Foreign Policy Objectives,” 237.

Videre vil antallet aktører som faktisk har direkte interesse i et stabilt Qatar øke parallelt med investeringene.

Selv om sikkerhet er hovedmotivasjonen, skjedde det en endring etter tildelingen av fotball-VM 2022 og utbruddet av den arabiske våren. Qatar, som frem til da har fremstått som en relativt nøytral aktør, som nøye balanserer alle parter, begynner å ta klare sider i en rekke land. Det var tydelig at landet nå søkte makt i større grad enn tidligere. De har i stor grad lykket i å transformere seg selv fra en relativt ukjent og ubetydelig aktør, til å være en foretrukken partner med et godt rykte, i løpet av få år. Dette har igjen satt dem i en posisjon hvor de er i stand til å ta det neste steget opp – til en innflytelsesrik internasjonal aktør.

Det er interessant å merke seg tidspunktet for dette skiftet. Qatars oppførsel endret seg markant etter tildelingen av fotball-VM 2022. Qatar har parallelt med de andre initiativene bygd opp et voldsomt sportsengasjement, hvor fotball-VM, i alle fall foreløpig, troner som kronen på verket. Det er ingen overdrivelse å si at sportsdelen av strategien er en av de viktigste og største, som beskrevet i kapittel 5, ved siden av Al Jazeera og utenrikspolitikken. Kanskje vil det også bli avgjørende for Qatars internasjonale posisjon det neste tiåret. Er det mulig at Qatar har gått så høyt ut at det slår tilbake på dem selv? I den neste delen vil jeg diskutere hvilke problemer som er sannsynlig at Qatar møter i tiden frem mot mesterskapet i 2022.

7. "Expect Amazing": Fundamentet sprekker?

Når et lite land som Qatar skal være vertsland for et av verdens største arrangementer, med et sannsynligvis enormt antall besøkende, er det åpenbart at man vil møte noen utfordringer.

Enklere blir det ikke av at arrangementet krever enorme utbygginger i infrastrukturen, og at lokalbefolkningen er blant verdens mest konservative når det kommer til blant annet bekledding, kjønnssegregering og alkohol. Så hvor rustet er Qatar til å håndtere disse utfordringene?

'Tre-dagers'- regelen

For arrangører av store, internasjonale arrangementer i Qatar er det en utfordring å balansere forventningene til internasjonale deltakere, organisasjoner og publikum med holdningene til konservative grupperinger i det qatarske samfunnet. En interessant tendens dukker opp om man ser nærmere på begivenhetene som fant sted i forbindelse med vinterens verdensmesterskap i herrehåndball avholdt i Qatar. Flere internasjonale stjerner underholdt i Doha, men ingen av konsertene var annonsert mer enn noen få dager på forhånd. Flere datoinnstilte google-søk viser for eksempel at konsertene til Pharrell Williams og Gwen Stefani, som spilte i Doha henholdsvis 22. og 24. januar, første gang ble annonsert i qatarske medier 19. januar, og i utenlandske medier dagen etter.²⁰⁰ At britiske Taio Cruz og australske Kylie Minogue skulle opptre på avslutningsseremonien 1. februar ble først annonsert av arrangørene på Twitter henholdsvis 29.²⁰¹ og 30.januar.²⁰²

Årsaken er fenomenet populært kalt '3 dagers-regelen'. '3 dagers-regelen' er en teori om at fra konservative muslimske krefter i Qatar får vite om et arrangement de ikke bifaller, til de får tak i noen høyt nok oppe, som igjen tar affære for å få endret eller stoppet arrangementet, tar det tre dager. På grunn av dette kan begivenheter man antar vil skape furor i konservative grupperinger, som en konsert med lett-kledde Kylie Minogue, ikke annonseres før et par dager i forveien slik at de konservative rett og slett ikke rekker å sette kjepper i hjulene for arrangørene.²⁰³ På tross av at konserten med Kylie Minogue ble annonsert så kort tid i forkant

²⁰⁰ QatarLiving.com, "Pharell Williams and Gwen Stefani to Perform in Qatar," 19.01.2015, <http://www.qatarliving.com/forum/socialising/posts/pharrell-williams-gwen-stefani-perform-qatar>. Lest: 29.04.2015

²⁰¹ Qatar Handball 2015. "Sport meets music with @TaioCruz at the closing ceremony on Sunday February 1st at Lusail Hall #LiveitWinit". (Twitter.com), 29.01.2015.

<https://twitter.com/2015Handball/status/560847434465542145>. Lest: 29.01.2015

²⁰² Qatar Handball 2015. " Don't miss Kylie Minogue Live Concert on Sunday February 1st at Lusail Multipurpose Hall @kylieminogue #LiveitWinit " (Twitter.com), 30.01.2015.

<https://twitter.com/2015handball/status/561199625655156736>. Lest: 30.01.2015

²⁰³ Personlig kommunikasjon, Doha, februar 2015

rakk det å danne seg en internettkampanje mot konserten på twitter, under *emneknaggen* ”Kylie Minoque naken i Qatar [egen oversettelse]”.²⁰⁴

Kultur og ekstern påvirkning

Det mangler ikke på historier, både bekreftede og ubekreftede om arrangementer eller fester disse konservative kreftene har fått stoppet blant festglade arbeidsmigranter i Qatar. I Qatar, som i blant annet Oman og Dubai, er det som hovedregel kun finere hoteller som har skjenkebevilling. Det er svært strenge restriksjoner på alkoholserving, både hvem som får servere og hvor. Det er for eksempel forbudt å servere eller nyte alkohol på offentlig sted, og de plassene hvor det er tillatt holdes separat fra den qatarske befolkningen.²⁰⁵ Dette håndheves i praksis for eksempel ved å forby tradisjonell qatarsk bekledning på steder som serverer alkohol.²⁰⁶

Et aktuelt eksempel er fra *The Pearl Qatar*, et eksklusivt boligområde på en kunstig øy. Flere restauranter hadde tillatelse til å servere alkohol, før myndighetene uten forvarsel og med umiddelbar virkning besluttet å trekke tilbake tillatelsene i desember 2011. Et av utestedene, som hadde faste arrangementer med alkoholserving hver helg, godt besøkt av vestlige arbeidsmigranter, opplevde å bli stengt umiddelbart av politiet. En av gjestene på restauranten den aktuelle kvelden forteller at politiet stormet stedet, selv om det var satt opp vegger rundt uteområdet som gjorde det umulig å se at det ble servert alkohol på stedet, og selv om det forelå tillatelse til serveringen. Stengingen skal visstnok ha kommet etter at konservative skal ha klaget til myndighetene om at de ble støtt av det som foregikk.²⁰⁷ Ulrichsen påpeker på sin side at forbudet kom etter at det hadde blitt kjent at utsalgssteder for alkohol, hvor utlendinger med en spesiell tillatelse kan kjøpe alkohol, også hadde startet å selge svinekjøtt, hvilket skapte reaksjoner fra det konservative miljøet.²⁰⁸

Alkoholserving på kamper og såkalte *Fan Fest* områder er et av kravene til FIFA, og blant annet er øl-produsenten Budweiser en av VMs største sponsorer. Dette ble også en utfordring for fjorårets vert Brasil, som siden 2003 har hatt totalforbud mot alkohol på stadionene. På grunn av FIFAs krav ble det imidlertid besluttet et unntak fra loven i perioden mesterskapet

²⁰⁴ Twitter.com, "#كايلى_مينوغ_العربية_في_قطر"

https://twitter.com/hashtag/العربية_في_قطر?src=hash. Lest: 14.04.2015

²⁰⁵ Susan Dun, "No Beer, No Way! Football Fan Identity Enactment Won't Mix with Muslim Beliefs in the Qatar 2022 World Cup," i *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events* vol. 6, no. 2 (2014): 194.

²⁰⁶ Egen observasjon, Doha, februar 2015

²⁰⁷ Personlig kommunikasjon, Doha, februar 2015

²⁰⁸ Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring*, 166–67.

spiltes.²⁰⁹ I Qatars egen turisme-strategi, som inneholder en seksjon om sportsarrangementer, står det blant annet at *”It must be in harmony with local traditions and values, uphold Qataris’ Arab and Islamic identity and moral code, encourage family values and social cohesion”*.²¹⁰ Så hvordan vil Qatar forholde seg til kravene om alkoholserving? I et dokument kalt *”Supreme Committee for Delivery and Legacy - FAQs”* i komiteens nedlastbare presse-kit skriver komiteen:

“Will alcohol be available at the 2022 FIFA World Cup™ in Qatar?”

*Yes, fans arriving from around the world will be able to choose how they enjoy the 2022 FIFA World Cup Qatar™. Alcohol is not part of Qatari culture, and may not be available everywhere, but alcohol will be available in designated areas. FIFA will work with the LOC [Local Organizer Committee] to determine the extent of its availability, as it does with all host nations of the FIFA World Cup™, to find a solution that satisfies all stakeholders - both external and internal.”*²¹¹

Alkohol vil altså være tilgjengelig, men det råder fortsatt mye usikkerhet rundt hvordan dette vil løses i praksis. FIFAs krav til alkoholserving er, som sett i Brasil, ufravikelige. Samtidig har Qatar i dag løst det på den måten at steder som serveres alkohol holdes strengt adskilt fra steder hvor lokalbefolkningen ferdes, og det er lite troverdig at en slik ordning vil være tilfredsstillende for FIFA eller gjennomførbart under et mega-arrangement som fotball-VM er.

Streng informasjonskontroll

En kvinne, som tidligere arbeidet i PR- og kommunikasjonsavdelingen *The Supreme Committee for Delivery and Legacy*, komiteén ansvarlig for VM 2022, forteller om en organisasjon preget av svært streng detaljstyring og informasjonskontroll fra høyt hold. Hun ble ansatt for å jobbe med et fotballmagasin, som den dag i dag ikke er utkommet, men ble i stedet satt til å skrive informasjonsbrosjyrer og e-poster på vegne av andre. Det var vanlig at en slik e-post skulle sendes til gjennomgang av ti forskjellige personer, i følge kvinnen. En annen jobb hun gjorde, som brosjyrene, måtte gjennom *”50 godkjenninger”*.²¹² Dette førte til en svært lite effektiv arbeidsprosess, som igjen førte til at alt tok svært lang tid., en erfaring

²⁰⁹ Susan Dun, “No Beer, No Way! Football Fan Identity Enactment Won’t Mix with Muslim Beliefs in the Qatar 2022 World Cup,” 193.

²¹⁰ Ibid., 192.

²¹¹ The Supreme Committee for Delivery and Legacy, “Supreme Committee for Delivery and Legacy - FAQs.docx” (The Supreme Committee for Delivery and Legacy), <http://www.sc.qa/en/media>. *Lest: 02.02 2015*

²¹² Person 2, Skype-samtale, 20.03.2015

mange utenlandske arbeidstagere i Qatar deler.²¹³ I følge henne fant de ansatte seg i mye, da det var frykt for å miste jobben, noe som kunne skje helt uten forvarsel.²¹⁴

Den tidligere ansatte forteller at hun fikk inntrykket av at komiteen ikke var forberedt til å møte den økende strømmen med negativ oppmerksomhet. I stedet for å ta tak i anklagene ble de avfeid, og det ble gjort seriøse forsøk på å kontrollere informasjonsstrømmen fullstendig, helt ned til minste detalj. De ansatte ble skolert i komiteens merkevare-strategi og Qatars ”*big journey*”. I tillegg måtte alle ansatte skrive under på en streng taushetsavtale, som er gjeldende også etter at de slutter i jobben.²¹⁵

Etter hvert som trykket økte så The Supreme Committee for Delivery and Legacy seg nødt til å gå enda et skritt videre for å kontrollere hvor mye informasjon som kom ut av kontorene. Alle ansatte måtte igjennom et heldagskurs om hvordan de skulle håndtere kritiske spørsmål rundt Qatar og VM, inkludert fra venner og familie. Kurset starter med et rollespill, hvor den ansatte blir konfrontert med det som skal forestille et familiemedlem som stiller kritiske spørsmål om Qatar eller fotball VM. Hele seansen blir filmet. Videre blir man kurset i PR, før man får se filmen av sitt eget rollespill fra morgenen. Deretter blir det en ny runde med rollespill, hvor den ansatte igjen blir konfrontert med kritiske spørsmål og skal svare i henhold til hva han har lært i løpet av dagen.²¹⁶

Tomme beslutninger

Kvinnen pekte også på at mange ideer ikke var særlig godt gjennomarbeidet før de skulle bli satt ut i live, hvilket blant annet var tilfelle med magasinet hun var ansatt for å jobbe i. Andre jeg har snakket med har også fortalt at de har blitt ansatt på prosjekter, som fortsatt ikke er kommet skikkelig i gang år senere.²¹⁷ Kvinnen satt igjen med et inntrykk av at en liten elite på toppen tok raske beslutninger på et svært tynt grunnlag, hvilket førte til problemer lenger ned i systemet da det var liten klarhet i hvordan ting skulle være i praksis. Noen fikk en god idé og idéen ble vedtatt uten at noen nødvendigvis visste i hvilken grad den var gjennomførbar.

²¹³ Personlig kommunikasjon, Doha, februar-mars 2015

²¹⁴ Person 2, Skype-samtale, 20.03.2015

²¹⁵ Person 2, Skype-samtale, 20.03.2015

²¹⁶ Person 2, Skype-samtale, 20.03.2015

²¹⁷ Personlig kommunikasjon, Doha, februar 2015

Hun jobbet som nevnt mye med å skrive informasjonsbrosjyrer om de planlagte stadionene hvor kampene skal spilles under mesterskapet i 2022. Likevel hadde hun tilgang på ekstremt lite informasjon og fikk beskjed om å være så vag som mulig i fremstillingen. Hver gang hun leverte et utkast fikk hun det tilbake med beskjed om å være mer uklar: *”I had to be as ambiguous as possible”*.²¹⁸ Hun mente at hun skrev om stadioner som ikke enda var bygget, med teknologi som ikke enda var oppfunnet, og at ingen heller visste hvordan dette skulle gjennomføres i henhold til de ambisiøse løftene som var gitt.

Like mye usikkerhet hevder hun det er rundt løftet om at deler fra stadionene skal brukes til å bygge opp 22 fotballstadioner i utviklingsland etter mesterskapet. Hun lister opp en rekke spørsmål hun mener ingen vet svaret på, og som ikke er gjennomarbeidet før løftet ble gitt:

*”What countries are supposed to receive these stadiums? Who will disassemble them, and further, who will reassemble them? Local workers, or workers provided by Qatar? Who will oversee this whole process, and not to mention the rebuilding on the new locations? This is just parts of the stadiums they are talking about, so who will finance the remaining parts? No one knows the answer to these questions. The stadiums will not be sustainable, even though that’s what they claim. If someone knew how they were going to do it they sure did not tell me, who was the one writing the brochures”*²¹⁹

Vann over hodet?

Noen hovedpoenger springer ut av eksemplene over. For det første har det de siste årene oppstått økte spenninger mellom qatarere og den voksende andelen arbeidsmigranter. I 2014 ble det av en gruppe qatarere satt i gang en kampanje kalt *”Reflect your respect”*, som gikk ut på å oppfordre utlendinger, og spesielt kvinner, til å kle seg mer dekkende for å respektere lokale tradisjoner, spesielt på kjøpesentre. Frivillige delte ut informasjonsbrosjyrer og hang opp plakater om hva som var akseptabel bekledning og ikke, samt informerte om qatarsk lov som åpner for å straffe usømmelig oppførsel, herunder bekledning.²²⁰ For qatarske myndigheter kan det se ut som om balansen mellom en voksende gruppe arbeidsmigranter med andre kulturelle verdier, spesielt de vestlige, og qatarere er en større utfordring enn for eksempel ønsker om politisk påvirkning. Importert arbeidskraft er helt nødvendig for Qatar. Det er rett og slett ikke nok qatarere til å gjøre jobben som kreves for å følge den raske utviklingen i landet.

²¹⁸ Person 2, Skype-samtale, 20.03.2015

²¹⁹ Person 2, Skype-samtale, 20.03.2015

²²⁰ Doha News, “Local Modesty Campaign ‘reflect Your Respect’ to Relaunch in Qatar,” 20.05.2014, <http://dohanews.co/modesty-campaign-gets-new-name-group-plans-target-public-areas/>. Lest: 02.05.2015

For det andre dukker det opp tegn på at ikke alt Qatar har tatt på seg de siste årene er like gjennomtenkt. En ting er friksjonene mellom utlendinger og qatarere. En annen er de svært ambisiøse løftene gitt i forbindelse med VM-søknaden. Mye tyder på at det ikke foreligger en konkret plan for hvordan disse skal gjennomføres i praksis. Mesterskapet er allerede flyttet til vinteren da det ble klart at løftene om å kjøle ned hele arrangementet til behagelige temperaturer ikke var troverdige nok for FIFA. Det er likevel ikke usannsynlig at Qatar, med sine enorme resurser, løser dette. Om det er mulig uten at omdømmet svekkes ytterligere, er imidlertid en annen sak.

Videre fremstår også som om komiteen ikke forventet, eller var forberedt på å takle de anklagene som har floreret i internasjonal media de siste årene. I stedet for å møte kritikken med åpenhet eller prøve å løse problemene har Qatar og The Supreme Committee svart med hemmelighold og bortforklaringer. Ved for eksempel å klage på vinklingen og stille spørsmål ved om det stemmer at arbeidsmigranter dør bidrar de selv til å kaste bensin på det berømte bålet. For eksempel ble et klagebrev fra komiteens PR-sjef Paul Hughes til redaktøren av den populære sportsbloggen *Deadspin*, ikke tatt særlig godt imot:

“For this to be anything but simpering horseshit from a hired gun, you'd have to accept that the massive migrant-worker fatality numbers reported by the Indian and Nepalese governments—conservative, according to the Guardian's reporting—are entirely false, or that not a single one of those dead workers was involved in any of the \$100 billion worth of World Cup-related construction in Qatar. (You'd also have to believe that worker deaths are being classified accurately and not in a way convenient to the interests of Qatar's Supreme Committee of Delivery & Legacy.) Also, "Without diminishing the value of human life ..." is the new "I'm not racist, but ..."”²²¹

Med andre ord kan det se ut som om emiren og hans fortrolige mangler en gjennomarbeidet langsiktig plan med reformene gjennomført de siste 10-20 årene. Etter intervensjonene under den arabiske vår vil det ta lang tid før Qatar igjen kan gå inn i en konflikt som en nøytral part. Etter flørten med Det muslimske brorskap i Egypt, er også forholdet til de andre GCC-landene og Egypts nye regime skadet. Dette behøver imidlertid ikke bety annet enn at Qatar må holde en lavere profil i årene fremover, enn vi har sett siden årtusenskiftet.

²²¹ Deadspin, “The Organizers Of The Qatar World Cup Are Very Mad At Us,” 24.03.2014, <http://deadspin.com/the-organizers-of-the-qatar-world-cup-are-very-mad-at-u-1550619295>. *Lest*: 30.04.2015

Utfordringene til tross, Qatar har absolutt ressurser til å gjennomføre VM-sluttspillet på en vellykket måte. Skulle så skje, er det ikke usannsynlig at det er minnene fra en folkefest og et vellykket arrangement som henger igjen, ikke oppmerksomheten rundt de kritikkverdige forholdene. Dette har vært tilfellet etter mange omstridte sportsarrangementer tidligere, som vist blant annet i eksempelet fra Sør-Afrika i kapittel 6. Derfor er det spenningen som oppstår blant innbyggerne når konservative qatarske verdier møter en liberal, vestlig kultur som seiler opp som den største utfordringen qatarske myndigheter står overfor, en utfordring uten noen åpenbar løsning om arrangementet skal gjennomføres.

8. Konklusjon

Gjennom de foregående kapitlene har jeg vist hvordan Qatar har vært truet av eksterne interesser gjennom historien. En trussel som vokste da det ble kjent at landet satt på enorme ressurser med ikke-fornybare energikilder, og som for alvor ble tydelig da Irak i 1990 invaderte den lille nabostaten, Kuwait. Dette, sammen med flere andre faktorer, aktualiserte Qatars behov for å tenke nytt rundt sikkerhet, og det ble utviklet en strategi for å bygge *merkevaren* Qatar. Dette for å øke Qatars synlighet både regionalt og internasjonalt, samt styrke den nasjonale identiteten. Et sterkt varemerke gir også Qatar et komparativt fortrinn i å sikre seg utenlandske investeringer, som igjen bidrar til at andre aktører har direkte interesser i Qatars stabilitet. Samlet har strategien ført til at Qatar har klart å styrke sin posisjon internasjonalt, hvilket har sammen med *risikospredning* i utenrikspolitikken sørget for at Qatar står svært mye sterkere sikkerhetspolitisk enn da Hamad bin Khalifa al-Thani tok makten i et ikke-voldelig kupp for 20 år siden.

Sentralt i denne strategien finner man en rekke *myk makt*-elementer. Den aktive utenrikspolitikken har vært viktig i å bygge merkevaren Qatar. Det har også nyhetskanalen Al Jazeera, oppblomstringen av en nasjonal identitet, og enorme, ofte symbolske investeringer i utlandet, for å nevne noe. Det store, internasjonale gjennombruddet til Qatar kom imidlertid i 2010, da Qatar over natten gikk til å være på alles lepper. Som nøye beskrevet i kapittel 5 er fotballengasjementet så omfattende, så ressurskrevende og så målrettet at alle andre forklaringer enn at målet med satsingen er fotball-VM faller bort. En annen faktor, også den vist i kapittel 5, er all utvikling av fotball er styrt fra regimet, og interessen for nasjonal fotball er nærmest ikke eksisterende. I kapittel 6 viste jeg videre hvordan et slikt arrangement svært effektivt bidrar til å øke oppmerksomheten rundt et land. Dette styrker argumentet om at fotball-VM er et svært viktig instrument i myndighetenes merkevare-strategi ytterligere.

At fotball-VM har økt oppmerksomheten mot Qatar er ubestridelig. Om dette utelukkende innebærer økt positiv oppfatning av Qatar er derimot ikke like sikkert. Allerede 7 år før arrangementet finner sted har det vært en rekke kontroverser, og Qatar har et tydelig problem med å kontrollere informasjonen, samt møte kravene fra det internasjonale samfunnet. Den største utfordringen Qatar vil møte i årene frem mot fotball VM 2022 er likevel økt splittelse blant innbyggerne, hvor qatarere uttrykker sterk misnøye mot den vestlige kulturelle innflytelsen. Samtidig som troen på demokrati svekkes i landet blir alkoholpolitikken innstrammet, reaksjoner fra de konservative samfunnslag øker, og kampanjer som "Reflect

your respect” dukker opp, hvilket tyder på at det er bevaringen av en konservativ kultur som i størst grad opptar qatarere. Denne økte polariseringen i det qatarske samfunnet er noe som bør få akademisk oppmerksomhet i fremtiden.

Som nevnt innledningsvis gjør omfanget av denne oppgaven det nødvendig å gjøre noen prioriteringer. Mange spørsmål har blitt besvart, men de foregående 50 sidene har også åpnet for noen nye. Etter den arabiske våren, hvor Qatar aktivt støttet utvalgte bevegelser i nabolandene, har landet vært tvunget til å holde en noe lavere profil. Troverdigheten i store deler av regionen er svekket. Likevel mener majoriteten av den unge arabiske befolkningen at Qatar var riktig valg for fotball-VM 2022, og en enda større andel mener arrangementet vil bidra til å utvikle den svært populære sporten i Midtøsten. Om fotball-VM i Qatar kan være med på å bygge opp igjen Qatars svekkede omdømme i Midtøsten etter den arabiske våren er derfor et tema bare videre forskning kan gi svar på.

Intervjuer:

Aisha Fonte. Aspire Academy of Sports Excellence, 25.02.2015, Doha.

Person 1. 24.02.2015, Doha.

Person 2. Skype-samtale, 20.03.2015.

Litteratur:

Allen, Dean. “‘The Successes and Challenges of Hosting the 2010 FIFA World Cup’: The Case of Cape Town, South Africa.” i *Soccer & Society* vol. 14, no. 3 (2013): 404–15.

Aronczyk, Melissa. “‘Living the Brand’: Nationality, Globality and the Identity Strategies of Nation Branding Consultants.” i *International Journal of Communication* vol. 2 (2008): 41–65.

Babar, Zahra R. “The Cost of Belonging: Citizenship Construction in the State of Qatar.” i *The Middle East Journal* vol. 68, no. 3 (2014): 403–20.

Berkowitz, Pere, George Gjermano, Lee Gomez, og Gary Schafer. “Brand China: Using the 2008 Olympic Games to Enhance China’s Image.” i *Place Branding and Public Diplomacy* vol.3, no. 2 (2007): 164–78.

Cook, Miriam. *Tribal Modern: Branding New Nations in the Arab Gulf*. Berkley og Los Angeles: California Press, Ltd., 2014.

Davidson, Christopher M. *After the Sheikhs. The Coming Collapse of the Gulf Monarchies*. London: C. Hurst & Co. Ltd., 2012.

Davidson, Cristopher. *Power and Politics in the Persian Gulf Monarchies*. New York: Columbia University Press, 2011.

Dun, Susan. “No Beer, No Way! Football Fan Identity Enactment Won’t Mix with Muslim Beliefs in the Qatar 2022 World Cup.” i *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events* vol. 6, no. 2 (2014): 186–99.

Exell, Karen og Trinidad Rico. “‘There Is No Heritage in Qatar’: Orientalism, Colonialism and Other Problematic Histories.” i *World Archaeology* vol. 45, no. 4 (2013): 670–85.

Hammond, Andrew. “Policy Brief: Qatar’s Leadership Transition: Like Father, Like Son.” European Council on Foreign Relations, February 2014.

Kamrava, Mehran. *Qatar. Small State, Big Politics*. New York: Cornell University Press, 2013.

Kamrava, Mehran. “Mediation and Qatari Foreign Policy.” i *The Middle East Journal* vol. 65, no. 4 (2011): 539–56.

Khatib, Lina. “Qatar’s Foreign Policy: The Limits of Pragmatism.” i *International Affairs* vol. 89, no. 2 (2013): 417–31.

Knott, Brandon, Alan Fyall, og Ian Jones. "The Nation-Branding Legacy of the 2010 FIFA World Cup for South Africa." i *Journal of Hospitality Marketing & Management* vol. 22, no. 6 (2012): 569–95.

Montague, James. *When Friday Comes. Football, War and Revolution in the Middle East*. London: deCoubertin Books Ltd, 2013.

Nye, Joseph S. *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. New York: Public Affairs, 2004.

Olsen, Trine Lystad. *Religionsfrihet i Saudi Arabia. Interreligiøs dialog og frykt for heterodoksi*. Masteroppgave, Universitetet i Oslo, 2013.

Raab, Alon. "Soccer in the Middle East: An Introduction." i *Soccer & Society* vol. 13, no. 5–6 (2012): 619–38.

Roberts, David B. "Understanding Qatar's Foreign Policy Objectives." i *Mediterranean Politics* vol. 17, no. 2 (2012): 233–39.

Tuastad, Dag. "From Football Riot to Revolution. The Political Role of Football in the Arab World." i *Soccer & Society* vol. 15, no. 3 (2013).

Ulrichsen, Kristian Coates. *Qatar and the Arab Spring*. London: C. Hurst & Co. Ltd., 2014.

Ulrichsen, Kristian Coates. "Policy Brief: Qatar's Mediation Initiatives." Norwegian Peacebuilding Resource Centre (NOREF), februar 2013.

Rapporter og brosjyerer:

Amnesty International. "No Extra Time: How Qatar Is Still Failing on Workers' Rights ahead of the World Cup." London, November 2014.

Aspire Academy of Sports Excellence. "Learn, Develop, Achieve."

Fédération Internationale de Football Association (FIFA). "2022 FIFA World Cup™ Bid Evaluation Report: Qatar," 2010.

FutureBrand. "2010 Country Brand Index." London, 11. november 2010.
http://www.futurebrand.com/images/uploads/studies/cbi/FutureBrand_2010_CountryBrandIndex.pdf.

FutureBrand. "Country Brand Index 2014-15." London, 11. november 2014.
General Secretariat For Development Planning. "Qatar National Vision 2030." Doha, juli 2008.

International Trade Union Confederation (ITUC). "The Case Against Qatar." Brüssel, mars 2014.

The Supreme Committee for Delivery and Legacy. "Supreme Committee for Delivery and Legacy - FAQs.docx." <http://www.sc.qa/en/media>. *Lest: 02.02.2015*

Ulrichsen, Kristian Coates. "The Gulf States and the Struggle for the 'Post Arab Spring.'" Universitetet i Oslo, 23.01.2015.

Nettkilder:

Al Arabiya. "Lone Spectator in Qatar's Stars League Match Likely to Raise Concerns," 21.11.2013. <http://english.alarabiya.net/en/sports/2013/11/21/Lone-spectator-in-Qatar-s-Stars-League-match-likely-to-raise-concerns.html>. *Lest: 26.04.2015*

Al Jazeera. "Gulf States Reinstate Ambassadors to Qatar." 17.11.2014. <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/11/gulf-leaders-reinstate-ambassadors-qatar-20141116202842331341.html>. *Lest: 14.02.2015*

Al Meezan - Qatary Legal Portal. "The Permanent Constitution of the State of Qatar." 9.06.2005. <http://www.almeezan.qa/LawArticles.aspx?LawArticleID=25760&LawId=2284&language=en>. *Lest: 15.04.2015*

Arabian Buisiness. "Qatar in Second Champs-Elysées Buy - Report." 11.12.2012. <http://www.arabianbusiness.com/qatar-in-second-champs-elys-es-buy-report-482365.html>. *Lest: 19.04.2015*

BBC Sport. "Fifa Rules on Eligibility," 18.03.2004. <http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/internationals/3498082.stm>. *Lest: 27.04.2015*

BBC Sport. "Michael Garcia: Fifa Investigator Resigns in World Cup Report Row." 17.12.2014. <http://www.bbc.com/sport/0/football/30522170>. *Lest: 27.04.2015*

BBC Sport. "Qatari Takeover Heralds New Dawn for Paris Saint-Germain," 03.08.2011. <http://www.bbc.com/sport/0/football/14393012>. *Lest: 15.05.2015*

CNN. "Qatar World Cup: Final on December 18 2022," 19.03.2015. <http://edition.cnn.com/2015/03/19/football/world-cup-qatar/>. *Lest: 27.04.2015*

Deadspin. "The Organizers Of The Qatar World Cup Are Very Mad At Us." 24.03.2014. <http://deadspin.com/the-organizers-of-the-qatar-world-cup-are-very-mad-at-u-1550619295>. *Lest: 30.04.2015*

Doha News. "Arab Youth Express Mixed Feelings about Qatar's 2022 Hosting Rights," 14.06.2014. <http://dohanews.co/arab-youth-express-mixed-feelings-qatars-2022-hosting-rights/>. *Lest: 15.02.2015*

Doha News. "Local Modesty Campaign 'reflect Your Respect' to Relaunch in Qatar." 20.05.2014. <http://dohanews.co/modesty-campaign-gets-new-name-group-plans-target-public-areas/>. *Lest: 02.05.2015*

Doha News. "Qatar to Host 89 Major Sports Tournaments through March 2016," 22.04.2015. <http://dohanews.co/qatar-to-host-89-major-sports-tournaments-through-march-2016/>. *Lest: 22.04.2015*

FC Barcelona. "Qatar Airways to Appear on Barça Shirt from 2013/14 Season," 16.11.2012.

- <http://www.fcbarcelona.com/club/detail/article/qatar-airways-shirt-season-2013-2014>.
Lest: 15.05.2015
- Fédération Internationale de Football Association (FIFA). "Big Count - FIFA.com."
<http://www.fifa.com/worldfootball/bigcount/registeredplayers.html>. *Lest: 26.04.2015*
- Fédération Internationale de Football Association (FIFA). "The FIFA/Coca-Cola World Ranking." <http://www.fifa.com/fifa-world-ranking/>. *Lest: 26.04.2015*
- Fédération Internationale de Football Association (FIFA). "FIFA World Cup™." <http://www.fifa.com/aboutfifa/worldcup/>. *Lest: 14.04.2015*
- Harrods. "About Harrods." <http://www.harrodscareers.com/about-harrods/>. *Lest: 20.04.2015*
- Harrods. "In-Q Café." <http://www.harrods.com/content/the-store/restaurants/in-q-café>. *Lest: 20.04.2015*
- Machowski, Matthew. "Qatar-Israel Relations: A Historical Overview." *Mid East Journal*, 19.05.2011. <http://www.matthewmachowski.com/2011/05/qatar-israel-relations.html>.
Lest: 07.04.2015
- Mirror. "Don't Take Qatar's Blood Money": FC Barcelona Twitter Hacked in the Wake of Champions League Win over Man City," 19.02.2014.
<http://www.mirror.co.uk/sport/football/news/fc-barcelona-twitter-hacked-dont-3160758>. *Lest: 15.05.2015*
- Norges Fotballforbund. "NFF I Tall," 31.01.2013. <http://www.fotball.no/toppmeny/Om-NFF/NFF-i-tall/>. *Lest: 27.04.2015*
- Qatari Diar. "Our Projects."
<http://www.qataridiar.com/English/OurProjects/Pages/ProjectsFiltered.aspx?region=6&country=0>. *Lest: 19.04.2015*
- Qatar Football Association. "First Team." <http://www.qfa.com.qa/national-teams/first-team/>.
Lest: 26.04.2015
- Qatar Handball 2015. "Sport meets music with @TaioCruz at the closing ceremony on Sunday February 1st at Lusail Hall #LiveitWinit". (Twitter.com), 29.01.2015.
<https://twitter.com/2015Handball/status/560847434465542145>. *Lest: 29.01.2015*
- Qatar Handball 2015. " Don't miss Kylie Minogue Live Concert on Sunday February 1st at Lusail Multipurpose Hall @kylieminogue #LiveitWinit " (Twitter.com), 30.01.2015.
<https://twitter.com/2015handball/status/561199625655156736>. *Lest: 30.01.2015*
- QatarLiving. "Pharell Williams and Gwen Stefani to Perform in Qatar," 19.01.2015.
<http://www.qatarliving.com/forum/socialising/posts/pharrell-williams-gwen-stefani-perform-qatar>. *Lest: 29.04.2015*
- Qatar Statistics Authority. "The Audiences Are Reluctant to Attend Football Matches at Stadiums," 26.01.2014. <http://www.qsa.gov.qa/eng/News/2014/articles/6.htm>. *Lest:*

26.04.2015

- Reuters. "Qatar Investor Buys UK Department Store Harrods," 08.05.2010.
<http://www.reuters.com/article/2010/05/08/us-harrods-idUSTRE6470V520100508>.
Lest: 16.05.2015
- Språkrådet, "Gaddafi til besvær," 29.03.2011, <http://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/Gaddafi-til-besvar-/>. *Lest: 13.05.2015*
- Språkrådet. "Historiske Navn: G-N," http://www.sprakradet.no/sprakhjelp/Skriverad/navn-pa-steder-og-personer/Historiske_navn/Historiske_navn_G_N/. *Lest: 13.05.2015*
- Språkrådet. "Persiabukta." 04.01.2012. <http://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/Persiabukta/>. *Lest: 20.05.2015*
- State of Qatar: Ministry Of Foreign Affairs. "Historical Overview."
<http://www.mofa.gov.qa/en/Qatar/Pages/HistoryOfQatar.aspx>. *Lest: 19.05.2015*
- Time, "Swiss Authorities to Investigate FIFA Over 2018 and 2022 World Cup Bids,"
27.05.2015. <http://time.com/3897468/fifa-officials-arrested-corruption-soccer-football/>
Lest: 27.05.2015
- The Economist. "Football in Bahrain. A House Divided.," 13.04.2011.
<http://www.economist.com/node/21525932>. *Lest: 03.03.2015*
- The Guardian. "113 Years of International Football Player Transfers." 14.11.2013.
<http://www.theguardian.com/football/datablog/interactive/2013/nov/14/113-years-of-international-football-player-transfers>. *Lest: 27.04.2015*
- The Guardian. "Barcelona Agree €150m Shirt Sponsor Deal with Qatar Foundation,"
10.12.2010. <http://www.theguardian.com/football/2010/dec/10/barcelona-shirt-sponsor-qatar-foundation>. *Lest: 15.05.2015*
- The Guardian. "Qatar-Gulf Deal Forces Expulsion of Muslim Brotherhood Leaders."
16.09.2014. <http://www.theguardian.com/world/2014/sep/16/qatar-orders-expulsion-exiled-egyptian-muslim-brotherhood-leaders>. *Lest: 14.02.2015*
- The Guardian. "Xavi Hernández Is Leaving Barcelona to Join Qatari Club Al Sadd."
20.05.2015. <http://www.theguardian.com/football/2015/may/20/xavi-hernandez-leave-barcelona-qatar-al-sadd>. *Lest: 20.05.2015*
- The New York Times. "Qatar Emerges as a Mediator Between Fatah and Hamas."
10.10.2006.
http://www.nytimes.com/2006/10/10/world/middleeast/10mideast.html?_r=0. *Lest: 20.04.2015*
- The New York Times. "Seeking Soccer Respect, Qatar Looked Abroad," 14.07.2014.
http://www.nytimes.com/2014/07/15/sports/worldcup/in-qatars-bid-for-soccer-respect-big-bankroll-and-imported-talent.html?_r=1. *Lest: 27.04.2015*

The Telegraph. "BBC Journalist Arrested for Filming Qatar World Cup 2022." 18.05.2015.
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/qatar/11612216/BBC-journalist-arrested-for-filming-Qatar-World-Cup-2022-workers.html>. *Lest: 18.05.2015*

The Wall Street Journal. "Brazil Welcomes One Million World Cup Tourists." 15.07.2014.
<http://blogs.wsj.com/dailyfix/2014/07/15/brazil-welcomes-one-million-world-cup-tourists/>. *Lest: 26.05.2015*

Twitter.com, "#كايلي_مينوغ_العارية_في_قطر"
https://twitter.com/hashtag/كايلي_مينوغ_العارية_في_قطر?src=hash. *Lest: 14.04.2015*

Wikileaks. "Wikileaks Cable: 05DOHA1744."
<https://wikileaks.org/cable/2005/10/05DOHA1744.html>. *Lest: 19.05.2015*

Wikileaks. "Wikileaks Cable: 09DOHA24_a."
https://wikileaks.org/plusd/cables/09DOHA24_a.html. *Lest: 23.04.2015*

Yahoo! Sports. "Qatar Sign Spain Handball Fans to Cheer in Championship," 15.01.2015.
<http://sports.yahoo.com/news/qatar-sign-spain-handball-fans-cheer-championship-185425427--spt.html>. *Lest: 26.04.2015*